

Karel MAKOŇ

Oběť mše svaté

se zvláštním zřetelem na její
spojivý
účinek

1952

Věnování

Milá mamičko,
je tomu více než 21 let, co začlo Tvé trápení se mnou. Ztratil jsem tehdy chuť k jakékoliv světské činnosti, s výjimkou hry, při níž nešlo o hmotnou užitečnost. Domnívala ses tehdy, že už nikdy ze mne nebude člověk, jenž by si dovedl vydělat na živobytí.

Tenkrát jsem prodělal prudkou proměnu, při které se za okamžik z bezvěrce stal věřící sedmnáctiletý mladík, jenž se cítil touto změnou zavázán žítí vnitřním životem. Nic na světě nebylo pro něho tak důležité a tak posvátné jako hledati a najítí Věčného.

Ty, jako poctivě věřící katolička, která měla důkazy o správnosti své víry, nemohla ses smířit s duchovními cvičeními, jež jsem prováděl. Obávala ses, že se jimi mohu dostat na scestí, a hleděla mě od nich odvrátiti. Když jsi viděla, že pro světskou činnost jsem ztratil chuť, snažila ses mě zachránit pro kněžství. Ale ani to nebyla má cesta. Šel jsem bezohledně za svým cílem pomocí prostředků, o jejichž účinnosti jsem ani na chvíli nepochyboval. Přiznám se však velmi rád, že jsem tehdy celkem málo chápal, jaký veliký význam mají pro vnitřní život katolické obřady, modlitby a především mše svatá, a jakým pramenem neutuchající posily a milosti Boží se mohou stát, když je člověk vnitřně prožívá.

Toto pojednání budiž tedy malou splátkou mého dluhu a částečným odčiněním toho nepochopení, které jsem měl vůči Tvé cestě.

Ve Zlíně 1. září 1951

Úvod pro ostatní čtenáře

Mše svatá je každému katolíku všeobecně přístupný posvěcující prostředek. Tím větší je škoda, že není náležitě pochopena a využita pro život duše.

Výklad tento možná bude vypadat jako zcela osobní pojetí mše sv., ale není tomu tak. Je sice částečně postaven na dlouholetém individuálním pozorování a přemýšlení o pravém jejím významu, ale opírá se také o zcela oficiální názor (1). Protože však hlavním pramenem zůstává vnitřní pochopení, jak je přinesla milost Boží, a protože takové pochopení bývá vždycky přibarveno osobností, kterou prošlo, radím každému čtenáři, aby tímto výkladem neporážel výklady jiné. Není k tomu určen. Nechce také přinášet za každou cenu nový

pohled na mši sv. Chce jen přispět ke hlubšímu pochopení mše sv. a chce náležitě podtrhnouti posvěcení, které ona přináší.

Když se objevil *Karel Weinfurter s Ohnivým keřem* a svými duchovními cvičeními, přestože doporučoval účast na mši sv. a též poukazoval stručně na její hluboký význam, mnozí opravdoví hledači duchovního života zanechali návštěvy chrámu. (2)

Ale mše svatá není něčím méně než vnitřní modlitba nebo soustředění na Boha. Nechci vysvětliti hned v úvodu, čím je, protože taková tvrzení musím podepřít výkladem.

Mnozí věřící při mši sv. jen zpívají. Nelze o nich říci, že by pouhým zpěvem naplnili smysl mše sv. Mysl lidská se může sice povznést zbožným zpěvem, ale tak se může stát i kdykoliv mimo mši sv. Jiní věřící se při mši sv. modlí takové modlitby, které nesouvisí přímo se mší sv. Takové modlitby by měly patřit před mši sv. nebo po ní, protože mše sv. sama obsahuje dosti předepsaných modliteb, které by se nejvýše mohly zkrátit a obměnit tak, aby vystihovaly smysl jednotlivých jejích úkonů. Opět jiní úplně pomíjejí obřad a soustřeďují se do nitra nebo jinak. Těm třeba říci, že by našli větší klid doma o samotě. Kdyby mše sv. měla být chvílí soustředění, vypadala by zcela jinak. Tak nebyla míněna. Všem jmenovaným lze vytknout, že nedbají řádně obřadu, který je tu pro ně (a ne jen pro kněze!) a má jim prospěti svým obsahem, smyslem a postupem. Buď je obřad zbytečný, a pak by bylo škoda se jím zabývat i chodit na mši sv., nebo má význam, a pak mu nejen musíme rozumět, ale také se na něj soustředit. Tuto poučku si náležitě vzali k srdci všichni, kdo sledují průběh mše sv. z misálu. Není však jisto, že by právě tito věřící byli těmi, kdo nejsprávněji chápou mši sv., protože je zcela možné, že při mnoha slovech modliteb misálu ztratí z mysli děj mše sv. a vlastní oběť, kterou mají přinést. Také se stává, že si nestačí přečíst všechny modlitby s knězem a musí mnohé z nich vynechat, takže hlavní děj mše sv. jim uniká.

Prvním úkolem tohoto spisku je, aby vystihl co nejlépe děj a cíl mše sv. Teprve další část obsahuje podrobný rozbor mešních modliteb. Právě tak, myslím, že by měl postupovat věřící, když chce porozumět mši sv. Měl by se povšechně seznámit napřed se smyslem mše sv., aby věděl, jak velká oběť (3) se od něho při ní požaduje a pak aby se snažil podle okolností zůstat buď u všeobecného smyslu nebo si pomáhal podrobnostmi celého obřadu. Všichni nemohou jednat stejně, neboť každý z nás je jinak založen.

Výklad o mši sv. by si vyžadoval celou řadu důležitých podrobností jako na příklad přehled církevního roku a vysvětlení změn s ním souvisejících, barva rouch, význam klekání, vstávání, gest knězových, světel, stupňů, zvonění a konečně by neměla scházet ani historie této oběti, jakož i srovnání s jinými obřady. Avšak uvedu jen některé z těchto

podrobností, jakož i výklad některých modliteb v poznámkách, aby se neztratila hlavní myšlenka.

Tento výklad se nehodí k četbě při mši svaté, nýbrž má sloužit k poučení přede mší sv. Není též určen pro nevěřící a nekatolíky.

Smysl mše svaté

Mše svatá má proto tak velký význam, že její smysl je tentýž jako nejvyšší duchovní smysl a cíl našeho pozemského života, a tím je dokonalé spojení s Bohem.

Celý vzestup duše k Bohu se skládá ze tří podstatných částí, a to očisty, osvětlení a spojení s Bohem. (4) Tento vzestup je dokonale znázorněn ve třech podstatných částech mše sv., a to v obětování, proměňování a ve sv. přijímání. (5)

Jako by nebylo možné, aby se lidská duše spojila s Bohem jen pouhou milostí Boží, tak také by bylo nemožné mítí všechnen žádoucí užitek ze mše pouhou přítomností na ní. Malý užitek, který mají lidé z takové formální přítomnosti na mši svaté, není způsoben tím, že by se při mši hojně nevylévala milost Boží na všechny přítomné, ale tím, že mnozí nejsou připraveni a disponováni ji přijmout. Oběť mše sv. je stanovena tak, že při ní není zapomenuto na nic, co lidskou duši uschopňuje a uzpůsobuje k opravdovému a vědomému mystickému spojení s Bohem. Je jenom zapotřebí, aby člověk učinil vše, co zrovna se od něho žádá při takové oběti. A není toho málo. Je toho zrovna tolik, co se požaduje od dokonalého křesťana na mystické cestě v poslední její spojovací části.

Co se tedy chce od člověka, nebo lépe řečeno, od lidské duše? Co ze své strany musí dáti člověk, aby došlo ke zmíněnému spojení z milosti Boží, která ustavičně připlývá a bez níž by nebyl možný žádný duchovní pokrok? To lze ukázati skvěle na postupu mše svaté. Podrobnosti vyniknou až při jejím detailním rozboru, ale už teď možno ukázati na rámcové úkoly duše a člověka.

První část mše sv., končící čtením evangelia, je část převážně **poučná**. Jde tu o poučení nejenom rozumem, jak se přesvědčíme při rozboru, ale i citem a všemi ostatními duševními mohutnostmi. Tímto umístěním poučení napřed se dokonale vymezuje jaký cíl a dosah má duchovní poučování. Jeho hodnota se nesmí ani přeceňovat, ani podceňovat, ale musí se mu dát správné místo a čas. Mnozí lidé se domnívají, že budou moudřejší, čím déle a důkladněji budou studovati duchovní literaturu. Ale moudrost z tohoto pramene má své meze, přes

něž nelze jít dál. Duchovní četba i poučení příkladem nebo ústním vysvětlením má jen tehdy výsledek, když člověka přiměje k uskutečnění takového poučení na sobě samém. Způsobí-li u člověka jen údiv nebo pasivní uznání správnosti, nelze ještě mluvit o tom, že by takový člověk vůbec nastoupil cestu k Bohu.

Právě tak je tomu při mši svaté, když se v Oremus a v Kollektách, které jsou před čtením epištoly, člověk neztotožní s prosbou tam obsaženou, nemůže potom na sobě prožít účinek mše svaté, pokud je postaven aspoň z části na upřímnosti té prosby, nemůže chtít, aby se ho nějak podstatně dotkla milost Boží z ní vyplývající pro ostatní život mimo mši svatou.

Nestačí tedy dát se poučit, ale je třeba se rozhodnout ke dvojímu:

- 1) zapřít se v tom, co máme opustit, nedělat, co jsme dosud dělali a
- 2) začít konat, co jsme dosud nekonali.

Přesně podle slov Kristových „Zapři sama sebe a následuj mne.“ Introit a Oremus nás vybízí k sebezáporu a k následování Krista obyčejně jen v jedné ctnosti nebo jen v určitém směru. Uvědomme si, že by stačilo, kdybychom aspoň v jedné vlastnosti byli výteční a v ostatních ctnostech průměrní, abychom se disponovali pro spojení s Bohem. Lidská ctnost oděná nadpřirozenou a nesmírnou pomocí Boží se může stát nadpřirozenou ctností, tj. ctností, obsahující v sobě základ Božství. Taková ctnost nebo schopnost je potom vědomým pojítkem mezi naším zevním vědomím a Bohem. Tohle málokdo ví. Mnoho mystických žáků se domnívá, že jen svými duchovními cvičeními, vnitřní modlitbou a soustředěním se mohou uzpůsobit k přijetí milosti spojení s Bohem. Jejich duchovní cvičení je však jen tehdy takovým mocným a pečeti knihy otevírajícím prostředkem, když pochází od Krista, od projeveného (vtěleného) Boha. Jinými slovy: takové duchovní cvičení si nelze jen tak vymyslet, zakousnout se do něho a pak si být jist, že nás musí dříve nebo později dovést ke spojení. Taková neochvějná víra by nás sice nakonec dovedla ke kýženému spojení, ale svou silou, silou víry, a nikoliv silou zvoleného cvičení. Taková skálopevná víra nepramení ani zdaleka jen z lidské přirozenosti. Je výrazem skrytého pramene Boží milosti.

Nezáleží už potom na tom, že člověk rozeznává nesprávně a přičítá z počátku své duchovní pokroky převážně své snaze. Rozhodla jedna vlastnost duše (v tomto případě víra), která se stala nadpřirozenou, tj. přestala být lidskou silou a začala být silou Boží, tudíž silou přetvářející, odvracející člověka ze světa jevů do věčnosti a přemáhající všechno dočasné a smrtelné. Stačilo by si uvědomit tuto

skutečnost, aby každý pochopil, jakou nesmírnou cenu pro lidskou duši má mše svatá je-li především správně pochopena (v části poučné), potom správně obětována

(v offertoriu), na to oběť zaměněna za oběť Boží, ctnost a předsevzetí lidské vyměněno za ctnost a sílu od Boha (při pozdvihování, proměňování) a konečně je-li tato síla přijata (ve sv. přijímání) nazpět do duše, může jedna jediná mše svatá přinést úplný obrát v myšlení a v jednání. Ale nejen to, může přinést i spojení s Bohem daleko dokonalejší, než jaké může připravit čistě lidská snaha, pocházející z lidské vůle. (6)

Poučná část mše svaté končí čtením části evangelia, při němž se povstává (7). Když se člověku dostane poučení, jak se má ubírat k Bohu a co má obětovati, přistupuje se k vlastní oběti mše svaté. Chceme-li správně pochopit **obětování**, musíme napřed vědět, proč odpovídá očistné cestě při duchovním vývoji člověka, a co je to očistná cesta. Ta není ničím jiným než odevzdáním všeho lidského jako oběť. Při cestě očistné nejde jen o nějaké symbolické odevzdávání sebe, ale o skutečné a bezvýhradné odevzdání lidského života Bohu. Jak jsme život od Boha přijali (8), tak jej zase odevzdáváme. Při očistné cestě neběží jen o to, abychom odevzdali Bohu jen jednu ctnost, abychom mu sloužili jen jednou částí a třebas menší částí své osobnosti, nýbrž celou bytostí, veškerou myslí (myšlenkami), srdcem (city) a duší (smyslem a cílem života). Mylně se má za to, že očistná cesta se týká jen mravního života a že mravní způsob žití postačuje k jejímu dokonání. Tento všeobecně zakořeněný omyl způsobuje, že středem lidského snažení je mravnost pro mravnost a ne mravnost z lásky k Bohu, čistota obětovaná Jemu na každém kroku. Není-li kterákoliv lidská ctnost zdokonalována láskyplným poměrem k Bohu, nevede ke spojení s ním, nýbrž naopak k hrdé oddělenosti od Něho a k duchovní pýše, podobné chladné a vypočítavé dokonalosti sobcově. Očista nesmí vychovávat k pocitu oddělenosti od Boha, přenechávat lidské snažení jen člověku samému, nýbrž musí mířiti k Bohu. I nejlepší vlastnost je bezcenná, když neslouží Bohu, nýbrž jen člověku, nebo když její dosažení způsobuje v člověku jen zadostiučinění a uspokojení se sebou samým. Pak lidská duše neroste ke svatosti, nýbrž k nebezpečné sebelásce. Pak se stává nemožné přejít ze stupně očistného na stupeň osvěcovací. (9)

Při obětování máme obětovati sebe celého. Nejsme-li však zatím toho schopni, obětujeme jedinou ctnost. Ta však nás má zastupovati celé beze zbytku. S touto obětí se musíme umět ztotožnit a uvědomit si, že naše osobnost se všemi vlastnostmi tvoří nedělitelný celek. Je potom jisto, že odevzdáme-li jen jednu ctnost Bohu a učiníme-li toto odevzdání bez výhrad, musí takové opětované odevzdání jedné části člověka vésti k odevzdanosti celého člověka. A toho právě chceme docílit. To je onen

velkolepý smysl obětování (offertoria), který vede na konec k osvobození duše z pout a žaláře hmoty. (10)

Proměňování představuje osvěcovací část cesty k Bohu. Už slovem proměňování je dobře vysvětleno, v čem pozůstává osvícení člověka Bohem.

Jde-li např. o obětovanou ctnost, o lidskou ctnost, musí být bezvýhradně odevzdána Bohu, jak se všemi praktickými důsledky pro život ve světě, tak i s myšlenkovým pozadím k ní náležejícím. Jdu-li k Bohu s lidskou silou (ctností) a měl-li bych se s toutéž silou od něho vrátit zpět, nenašel bych opory v Bohu, ani osvěžení. Nemám sice Bohu věnovat něco s myšlenkou, že za svou oběť cosi chci, ale **nemohu** se vrátit zpět, aniž bych za svou oběť něco nedostal. Ve styku s Bohem se totiž všechno proměňuje v Božské. Lidské roztává a přestává být konečné a nedokonalé. Jdu-li tedy k Bohu s nějakou svou ctností, nevracím se zpět se svou lidskou ctností, nýbrž jen s částičkou absolutní a dokonalé téže vlastnosti Boží. Nastala proměna lidské vlastnosti ve vlastnost Boží. (11) Jako v části očištné se chce od člověka, aby i v praktickém životě tak obětoval své ctnosti a potom sebe celého Bohu, že by všemi svými schopnostmi sloužil Bohu, tak v části osvěcovací se žádá, aby člověk jednal tak, jak by na jeho místě činil Kristus. A nejen v tom smyslu, že by člověk jednal ctnostně, ale že by natolik byl osvícen, aby znal, co má činit podle vůle Boží. (12)

Nebylo by však správné, kdyby se řeklo u této tak důležité části mše svaté jen to, co se při ní žádá od člověka, ale neřeklo se, co při ní Kristus člověku přináší. Je toho daleko více, než co může dát člověk. Jsem přesvědčen, že proměna chleba v tělo Páně a vína v Jeho krev není jen něco symbolického nebo něco, co by se úzce omezovalo jen na hmotu hostie a vína, jež bere kněz při proměňování do rukou, ale jsem si jist, že tato proměna byla ustanovena Ježíšem Kristem právě proto, abychom jejím vlivem mohli se snáze podílet na věčném životě. (13) Bůh není člověk, ale sestoupil-li jednou na svět v lidské podobě, ukázal, jak lidské má sloužit Bohu, aby k němu mohl člověk dospět.

Proměňování má v člověku způsobiti takovou změnu, aby se nepovažoval dále za dítě tohoto světa, nýbrž za dítě Boží, které z rukou Božích vyšlo a do Boží náruče se vrací. Je to změna, která úzce souvisí s duchovním osvícením. Člověk neosvícený je mrtev pro věčný život, pro Boha, poněvadž v něm vědomě nežije, a vůbec o jeho existenci neví. On se nenarodil v království Božím. Člověk osvícený je bytostí zcela proměněnou. Žije ve světě ne jako ve své vlasti, nýbrž jako ve vyhnanství. Věčné spojení se svým pravým Otcem sice spíše tuší, než má, ale nastala už v něm taková změna, že **ví** o své věčné vlasti. V takovémto stavu musí nevýslovně toužit po tom, aby se mohl navždy

vrátit odkud přišel,
ke svému Otci. Nemůže to učiniti jinak než skrze Krista. (14)

Kristus sám napřed na kříži prodělal proměnu, kterou podle něho musí podstoupit každý člověk. Při smrti lidské tělo hyne a lidská krev přestává kolovat v těle a přestává být nositelem života. To je běžná smrt každého člověka. Ale Kristus nás vede k té smrti, kterou sám umřel na kříži. Takovou smrtí ztratíme sice hmotný, pomíjející život zde na světě, ale vstoupíme do věčného života s novým tělem, tj. jako nová, vědomě věčná bytost. Tato smrt a toto vzkříšení k věčnému životu se odehrává znovu a znovu při mši svaté, při proměňování. **Připojíme-li se svou obětí ke Kristu znovu ve mši svaté obětovanému a učiníme-li to bez výhrad, také my umřeme pro tento svět a narodíme se pro život věčný.** (15) Při proměňování máme zkrátka i my být proměněni, máme po své vědomě dýchat ve věčném světě.

Je jisto, že se taková změna nikomu nepodaří ihned a bez opravdové vůle proměnit celý svůj život v život dítky Božího. Avšak milost Boží, vyvěrající z proměny při mši svaté, je tu připravena pro každého z nás, a jest jen na nás, abychom i my byli připraveni ji přijmout, odít se jí a hospodařiti s ní. (16)

Mše svatá vrcholí **svatým přijímáním**. Tato část mše svaté odpovídá v díle Ježíšově Jeho nanebevstoupení a seslání Ducha svatého, v individuálním vzestupu duše pak spojovací cestě a spojení s Bohem. Zde se ustavičně připomíná, že cílem křesťanství není jen proměna našeho života k lepšímu, mravnějšímu a Bohem osvícenějšímu životu, nýbrž že všechno předešlé bylo jen nepostradatelným prostředkem ke spojení s Bohem. Kdyby mše svatá nekončila přijímáním Krista do našeho života, nepřinesla by účinnou pomoc, trvalé a vědomé soužití s Kristem uvnitř duše, a nebyla by potom středem náboženského života křesťana. Středem jeho života nemůže být nic, co ponechává lidskou duši na poloviční cestě a co jí neukazuje cestu až na konec všech jejích nejzazších možností. Proto ani my nejsme správně přítomni mši svaté, když opomeneme přistoupiti ke sv. přijímání. I když nepřijímáme vždycky Tělo Páně, je nutno, abychom je přijímali aspoň v duchu s těmi, kdo je skutečně přijímají. (17)

Toto přijímání v duchu má rovněž velkou cenu, protože dovoluje přijmout od Boha sílu, s níž by se lidská duše aspoň částečně mohla přiblížiti k Bohu. Může být též skvělou přípravou na vlastní sv. přijímání. Může znamenati jakési strádání sil do dalšího boje za osvobození duše. Člověk si má být vědom, že jako by nežil bez ustavičné bdělé udržovatelské činnosti Boží, tak by také nemohl nic učiniti v souladu s vůlí Boží, kdyby nebyl aspoň částečně spojen s jejím pramenem. Míra dokonalosti lidských skutků se nedá měřit jen

velikostí dobré snahy, ale též velikostí tajemného pouta lidské duše s jejím nebeským Otcem. Toto pouto bylo na věky zpečetěno krví a tělem Kristovým. Více nemohl za nás Kristus dát, chtěl-li nám dokázat, že je kdykoliv ochoten za nás třeba i umřít, budeme-li jen ochotni se vrátit do království nebeského. Na nás teď je, abychom Krista následovali k jeho Otci, a to můžeme učiniti jen tak, že se k němu připojíme. On se nám tu dává ve sv. přijímání a my se máme dát Jemu. Řádně pochopené a prožité sv. přijímání je začátkem velkého a nikdy nekončícího přetékaní lidské duše do nekonečné podstaty Boží a naopak zase přeplyvání Božího života do lidské duše tak, že je nakonec po okraj naplněna Kristem a může upřímně zvolat s apoštolem Pavlem, že už pro ni nežije člověk, nýbrž Kristus, z něhož je všechn život odvozen.

O tomto pojetí mše svaté jsem nepsal proto, abych potíral celý všeobecně známý její smysl, nýbrž abych běžný výklad doplnil vším, co mně kdysi na něm scházelo. A chybělo mi právě ono skloubení mše svaté s vlastním vnitřním životem duše, ono zdůvodnění nejenom že je, ale jak a v čem je mše svatá nutná pro lidskou duši a pro její vzestup. Proto připojuji ještě výklad samotného mešního řádu, abych ukázal, že předjatý smysl lze v něm najíti.

Výklad mešního řádu

Mše svatá má svou neměnnou část modliteb (mešní řád), kterou jedinou lze vysvětliti v krátkém pojednání jako je toto. S proměnlivými částmi je třeba se seznámiti z misálu. (18)

Historicky se mše svatá dělí na dvě části:

- I. První část se jmenuje mše svatá katechumenů neboli křtěnců. Při ní směli být i ti, kdo se teprve připravovali ke křtu. Skládá se z:
 - a) Modlitby u stupňů oltáře
 - b) Introitus
 - c) Kyrie
 - d) Gloria
 - e) Kollekt
 - f) Epištoly a modlitby po epištole
 - g) Evangelia

Tato část odpovídá tedy oné, kterou jsem vpředu (podle zmíněných pramenů) zhruba nazval poučnou.

- II. Druhá část je mše svatá věřících a skládá se z:
 - a) obětování (offertoria)
 - b) proměňování čili pozdvihování

c) přijímání

1a) Stupňová modlitba

(Kněz je oblečen v mešní roucho, drží kalich v levé ruce a ubírá se ze sakristie k oltáři. Před ním jde ministrant a nese mešní knihu. Zvonkem dává znamení, že mše sv. začíná. Když kněz přijde k oltáři, pokleká na pravé koleno, je-li na oltáři uschována Nejsvětější svátost oltářní. Jinak se jen hluboce ukloní). Vystupuje k oltáři, připraví uprostřed oltáře kalich, otevře mešní knihu na epištolní straně, tj. z našeho hlediska na pravé. Pak sestoupí dolů k nejnižšímu stupni a koná stupňovou modlitbu. Tato modlitba se tak nazývá proto, že ji kněz koná střídavě s ministrantem u nejnižšího stupně. (19)

Kněz začíná po sestoupení pod oltář modlitbu křížem a my, pokud jej sledujeme v jeho modlitbách, jej máme učinit s ním.

Kněz: Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen. (20)

Ministrant: K Bohu, jenž obveseluje mladost mou. (21)

Slova „jenž obveseluje mladost mou „nám dokazují, že si kněz i ministrant uvědomují, že přistupují k oltáři Božímu se svou duší a že tělo je jen vedlejším nástrojem. Tělo kněze nebo ministranta může být buď mladé nebo staré, ale duše jejich jsou neustále mladé, neboť duše je věčná, nestárne, nezná smrti. I my přistupujeme k oltáři Božímu, aby se potěšila naše duše, neboť nic jiného ji nemůže potěšiti než co pochází z jejího duchovního domova.

Kněz: Sud' mne, Bože, a srovnej při mou od národa nesvatého, od člověka nepravého a lstivého vytrhni mne. (22)

Bez soudu, bez rozdělení a rozeznání špatného od dobrého nelze odejít ze smrti do života, ze smutné oddělenosti od Boha do věčného spojení s Ním. Proto si máme přát, aby Bůh v nás odsoudil všechno špatné a především všechno nesvaté, nepravé a lstivé, tj. onen národ nesvatý a člověka nepravého. „Rozeznej“ znamená, že se modlíme, aby nám Bůh dal správnou schopnost rozeznávací, co je dobré a co je špatné. My často správně nerozeznáváme, co je dobré a co nikoliv, poněvadž všechno posuzujeme osobně a omlouváme rádi ty špatnosti, které slouží k našemu osobnímu prospěchu a pohodlí. „Pře má“ nebo též „zápas můj“, chceme-li se vyjádřiti bojovněji, existuje pro onen rozpor mezi vůlí nesvatého (světského) člověka, který se chce stále oddělovat od Boha a ohražovat v tom, co „je“ jeho, a mezi vůlí Boží, která směřuje k tomu, aby duše byla opět prosta všech pout a mohla se rozletět domů. K vítězství v tomto boji potřebujeme sílu od Boha:

Ministrant: nebo tys, Bože, síla má: proč jsi mne zapudil a proč smuten chodím, když mne sužuje nepřítel?

Člověku se zdá, že jej Bůh zapudil. Zatím však se člověk odsuzuje sám svým jednáním. Přeje si odejít z otcovského domu a nepřeje si do něho se vrátit. Za to je sužován od nepřítele, který má mnoho podob, ale konec konců se dá nazvat naším já. Správně se o tom vyjádřil *Angelus Silesius* v *Poutníku cherubínském*, kde nazývá člověka samého arcisatanášem, nebezpečnějším než je kterýkoliv satanáš. Neblahý stav člověka není zaviněn nenávisť Boží, ale vzdáleností od Boha. Mimo dům otcovský nám nezbyvá nic jiného než jísti s vepří a trpěti všemožná příkoří jako marnotratný syn. Zase však i v takovém postavení je si člověk největším nepřítelem, protože se obvykle svobodně rozhoduje, že se bude starati jen o sobe a že nebude dbáti o svého Otce a o návrat k Němu. Má-li se lidská duše zbaviti tohoto nepřítele, je nutně třeba, aby nás Bůh osvětil a ukázal nám pravý cíl našeho života. Proto se kněz modlí dále:

Kněz: Sešli své světlo a svou pravdu; ty nech ať mne provodí a přivedou na tvou svatou horu a do tvých stanů.

Zde kněz pronáší první modlitbu za osvětlení, ke kterému má vést správně pochopená a prožitá mše svatá jako k nutnému prostředku (nikoliv cíli) ke spojení s Bohem. Symbol hory je obrazem našeho spočinutí u Boha. Tato krátká modlitba je tedy stručným vyjádřením celého smyslu mše svaté. Často bude v různých podobách opakována a rozváděna.

Pak se znovu opakuje rozhodnutí obcovati s Bohem; odejítí aspoň na dobu mše svatého ode všeho světského, oprostí se od světa a státi jen a jen před Bohem.

Ministrant: I vejdu k oltáři Božímu, k Bohu, jenž obveseluje mou mladost.

Některé výroky, jako tato antifona, se budou během mše svaté opakovat, a je důležité, abychom si uvědomili proč. Jde tu především o vystižení základní zkušenosti s člověkem: žije-li ve světě, musí často pracně hledat spojení se světem Ducha, musí se umět nadchnout pro své duchovní úkoly a nesmí šetřit prostředky, které vedou k povznesení ducha. Zvláště začátek mše svaté je takovým jedinečným příkladem, jak se má duše zapalovati pro Boha, jak se má připravovati pro okamžiky, v nichž se má ke svému Otci přiblížiti.

Kněz: Oslavovati bude tebe na harfě, Bože, Bože můj; proč jsi smutná duše má, i proč mne zarmucuješ?

Nebud' smutná, duše lidská, tys přece harfa, určená pro oslavu Boží, tys nástroj, který se může celý rozezvučet chválou Stvořiteli. Ted' stojíš před takovým okamžikem, kdy nesmíš zůstat němá. Kristus nám posvětil tuto chvíli příkazem: „To čiňte na mou památku.“ Proč tedy zůstáváš

u svých starostí, které jednou beztak pominou. Teď není pro nic jiného místa než pro tvého Pána.

Ministrant: Doufej v Boha, nebo ještě vyznávati mu budu; on jest spasení mé a Bůh můj.

Kněz: Sláva Otci i Synu i Duchu Svatému. (Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto).

Ministrant: Jakož byla na počátku i nyní i vždycky a na věky věkův. Amen. (Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.)

Jaký to významný okamžik, že se má duše může přidat k tomuto mohutnému hlasu chvály, který zaznívá již 2000 let ve všech křesťanských chrámech světa a který už od počátku lidstva je slyšet po celé zemi. (Připomínka věčnosti.)

Kněz: Vejdu k oltáři Božímu.

Ministrant: K Bohu, jenž obveseluje mladost mou.

Kněz: Pomoc naše ve jménu Páně.

Ministrant: Který stvořil nebe i zemi.

Když se kněz dostatečně připravil, že přistoupí k oltáři Božímu, což znamená, že **se přiblíží ke Kristu**, nastává další část nutné přípravy, vyznání hříchů (Confiteor). Máme-li se s Bohem setkat, musíme k němu přistoupit oproštěni ode všeho zlého, musíme dokázat odložit všechna svá pouta stranou. K tomu nejlépe poslouží prosté, ale upřímné vyznání:

Kněz: Zpovídám se Bohu Všemohoucímu, blahoslavené Marii vždy Panně, blahoslavenému Michaeli archandělu, blahoslavenému Janu Křtiteli, svatým apoštolům Petru a Pavlu, všem svatým a vám, bratři, že jsem zhřešil velice i myšlením, řečí i skutky; má vina, má vina, má největší vina.

Při těchto slovech: Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa, se kněz bije třikrát v prsa na znamení lítosti.

Kněz: Pročež prosím blahoslavenou Marii vždy Pannu, blahoslaveného Michaela archanděla, blahoslaveného Jana Křtitele, svaté apoštoly Petra a Pavla, i všechny svaté a vás, bratři, prostě za mne u Boha, Hospodina našeho.

Základní postoj křesťana je pokorné vyznání slabosti. To není falešný postoj. Kdyby totiž záleželo jen na Bohu, aby nás přijal k sobě, nebylo by z jeho strany překážek. On přece slovy svého jednorozeného Syna Ježíše Krista mnohokrát oznámil, že si přeje, abychom se s ním spojili v jeden jediný věčný život. Jde-li o přání Boží, pak je jedinou překážkou, pro níž není splněno, naše jednání a naše svobodná vůle, která nás vede jinam než k Bohu. Musíme si tedy přiznat, že je naší vinou, že naše myšlení, řeči a skutky překážejí tomuto spojení s Bohem.

Z toho důvodu nemůžeme dosáhnouti jen svým přičiněním pravého poznání svého věčného života a Boha, leda že bychom začali být dokonalí. Chybující lidská přirozenost však tuto dokonalost vylučuje, a tak prosíme, abychom došli jednak milosti u Boha, jednak přímluvy od svatých. (23)

Zpověď nemá sloužit k tomu, abychom oznámili Bohu, co on beztak ví. Bylo by chybné ji považovat za pouhý výčet hříchů. Taková nesmí být ani tato naše všeobecná zpověď při mši svaté. Podstatnou složkou zpovědi musí být opravdová touha se polepšiti a tím se aspoň na krok přiblížiti k dokonalosti Boží. Další složkou zpovědi je uznání vlastní malosti, opravdová lítost nad svým stavem. Mimo to musíme tuto všeobecnou zpověď považovati za něco jiného než zpověď ve zpovědnici.

Všeobecná zpověď slouží jen k tomu, abychom dokázali poodstoupiti s duší lehkou a schopnou vzletu. (24) Obracíme se v ní k Panně Marii jako k ochránkyni a ke ztělesnění čistoty, jako ke vzoru po celý svůj budoucí život. Obracíme se na archanděla Michaela jako na nekompromisního rozlišovatele dobra od zla a jako na vzor odpoutaného plnění vůle Boží. Dále na sv. Jana Křtitele, neboť on se ukázal hodným nástrojem, jímž se dostalo Ježíši Kristu křtu v Jordáně a prvního jasného zjevení, že je Synem Božím. Také my se máme snažit jako on, abychom pomohli Kristu kralovati v lidských duších, ak tomu si od něho vyprošujeme zkušenost a pomoc. Obracíme se dále ke svatým apoštolům Petrovi a Pavlu jako k zakladatelům duchovní moci Kristovy na zemi. Jejich prostřednictvím se stal Kristus známým a začal žít v ostatních lidech. K tomu mají pomáhati i nám. Ostatní svatí pak našli nesčíslné množství cest k pánu, každý vyšlapal jednu. Za nimi se jde jako ve stopách vyšlapaných v závěji. Proto je prosíme, aby nám byli posilou svým příkladem a silou svého uskutečnění Boha v sobě a ve svých činech. Prosíme však o pomoc modlitbou též všechny křesťany, protože máme stát jeden za druhým tak jako by vítězství jednoho z nás bylo vítězstvím všech. Nemáme podléhat pocitu oddělenosti jednoho od druhého, protože v takovém rozdělení se dobře daří lži a klamu nevědomosti. Kristus se cítil živý ve všech bytostech, a proto mohl říci, že cokoliv učiníme pro nejmenšího z bratří svých, jemu učiníme. Na nás pak chtěl, abychom jej ve všem následovali.

Ministrant: Smiluj se nad tebou Všemohoucí Bůh a odpusť tobě hříchy a přivediž tě k životu věčnému.

Kněz: Amen.

Jak vidíme, nejde o nic méně než o odpuštění hříchů tak, aby kněz byl pro chvíli oběti úplně čist, tj. úplně prost pout a svazků se světem. Ministrant, o kterém si můžeme myslet, že zastupuje lid, pronáší potom

stejnou zpověď za sebe a za lid, a kněz se pak modlí o odpuštění hříchů. Bez toho odpuštění a oprostění od světa není totiž vůbec oběť mše svaté možná, ani jakákoliv lidská oběť Bohu.

Ministrant: Zpovídám se Bohu Všemohoucímu, blahoslavené Marii vždy Panně, blahoslavenému Michaelu archandělu, blahoslavenému Janu Křtiteli, svatým apoštolům Petru a Pavlu, všem svatým a tobě, otče, že jsem zhřešil velice: myšlením, řečí i skutky: má vina, má vina, má největší vina! Pročež prosím blahoslavenou Marii vždy Pannu, blahoslaveného Michaela archanděla, blahoslaveného Jana Křtitele, svaté apoštoly Petra a Pavla, i všechny svaté a tebe, otče, prosíš za mne u Boha, Hospodina našeho.

Kněz: Smiluj se **nad vámi** Všemohoucí Bůh a odpusť **vám hříchy vaše** a přivediž **vás k životu** věčnému.

Ministrant: Amen.

Kněz: Odpuštění, rozhřešení a prominutí hříchů našich uděliž nám všemohoucí a milosrdný Hospodin.

Ministrant: Amen.

Kněz: Obrať se k nám, Bože, a obživiž nás.

Podle slov Kristových jsme všichni duchovně mrtví, pokud nenásledujeme Krista. Cílem našeho života je, abychom začli vědomě žít s Bohem, tj. aby nás Bůh obživil. Cílem mše svaté je upamatovati nás na tento náš úkol a přivésti nás ke Kristu.

Ministrant: A spasení své dej nám.

Kněz: Pane, vyslyš modlitbu mou.

Ministrant: A volání mé k Tobě přijď.

Kněz: Pán s vámi (Dominus vobiscum). (25)

Velmi často během mše svaté slyšíme toto upozornění na přítomnost Boží. Věřící si má při ní stále připamatovávat a uvědomovat, že stojí před tváří Boží. Jindy snad, mimo chrám, je snad rušen světskou činností, chce-li se vmyslit do přítomnosti Boží, ale do chrámu přišel právě proto, aby obnovil styk s Pánem, který se přes den a noc nebo přes celý týden porušil. Proto musí tuto chvíli pobytu ve chrámu užít co nejintenzivněji a nesmí odbočovat se svými myšlenkami tam, odkud přišel.

Ministrant: I s duchem tvým (Et cum spiritu tuo).

Kněz: Modleme se (Oremus). Odejmi od nás, prosíme, Pane, nepravosti naše, abychom do svatyně svatých zasloužili vstoupiti s myslí čistou. (Aufer a nobis, quaesumu, Domine, iniquitates nostras, ut ad Sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire.) Pro Krista, Pána našeho. Amen.

Prosíme Tě, Pane, pro zásluhy Svatých Tvých, jichžto ostatky zde jsou, a všech svatých, abys ráčil odpustiti všechny moje hříchy. Amen.

Teprve po tak důkladné přípravě odvažuje se kněz přistoupiti k oltáři, a proto další část mše svaté se jmenuje introitus (vstup k oltáři).

Ib) Introitus (Vstup k oltáři)

(Kněz vystupuje k oltáři - a to je znamením, že se chce odpoutati od pozemského, vzdáliti od světského, povznést se nad ně. Odtud schody, po kterých kráčí. Na to kněz líbá oltář na znamení úcty uprostřed, kde jsou uloženy ostatky svatých. Stejnou úctou máme projevovati ke svému tělu, které je chrámem Božím. Máme na ně pohlížeti jako na nepostradatelný prostředek k navázání osobního styku s Bohem.)

Introitus je pro každou mši svatou jiný a podle jeho začátečních slov se jmenují některé mše svaté, jako *Rorate*, *Requiem* atd. Je to zpěv, který zpíval sbor, když se biskup ubíral k oltáři. Nyní se ho kněz modlí na levé straně oltářní. Dříve to byl celý žalm, nyní je to jen část jednoho nebo více žalmů a má se jím naznačiti ráz celého, na ten den připadajícího, svátku nebo části církevního roku. Tento ráz dne by měl věřící znát, poněvadž jím se vystihuje způsob, jaký má volit, nebo cestičku, kterou se má ubírat ten den, aby se snáze setkal se svým Pánem. (27)

Zde je vylíčena individuální cesta duše a jejímu smyslu by měl věřící už přede mší svatou věnovat náležitou pozornost, aby dovedl tuto cestu nastoupit a učinil předsevzetí v ní setrvávat jako ve svém duchovním cvičení až do příští neděle nebo svátku, kdy se chopí zase dalšího prostředku, jenž se mu ve mši svatého nabízí. Člověk vytrvalý a ustálený může z takového návodu vytvořit vhodný přídavek ke svému pravidelnému postoji a cestě. Člověk nestálý se nesmí spokojit s přidáním takového individuálního postoje ke svému obvyklému způsobu modlitby, rozjímání a jednání, nýbrž se musí snažit, aby se mu vykonávání tohoto návodu stalo středem jeho duchovního snažení po celý týden. Všichni bez rozdílu povah najdou vhodný doplněk a pomoc k uskutečnění takového předsevzetí ve stejné ústřední prosbě, která se čte v jedné z dalších částí mše svaté, která se jmenuje *Kollekty*. (1e)

Člověk, schopný rozjímání, si má při introitu uvědomit, že kněz (a s ním i on, věřící, tak mohl učinit) dříve, než přistoupil k oltáři, vykonal zpověď a očistu. Po stupních oltáře se už neubírá obyčejný člověk. Můžeme v něm vidět zástupce světce, třebaš svého vlastního patrona nebo své vlastní duše. Toto pojetí je velmi plodné, protože nám pomáhá nahlížeti na mši svatou od tohoto okamžiku jako na něco, co je opravdu svaté a co není naplněno jen lidskou silou.

S tímto pojetím se můžeme také snáze oprostiti od světa, z něhož jsme na chvíli odešli. I my teď máme patřit jen oltáři, kde se zjevuje Kristus.

1c) Kyrie

(Kněz se modlí uprostřed oltáře a opakuje svou prosbu o smilování třikrát ke každé Osobě Boží.)

Kněz: Kyrie eleison (Pane, smiluj se nad námi).

Ministrant: Kyrie eleison (Pane, smiluj se nad námi).

Kněz: Kyrie eleison (Pane smiluj se nad námi).

Ministrant: Christe, eleison (Kriste, smiluj se nad námi).

Kněz: Kyrie eleison (Pane, smiluj se nad námi).

Ministrant: Kyrie eleison (Pane, smiluj se nad námi).

Kněz: Kyrie eleison (Pane, smiluj se nad námi).

Toto úpěnlivé a opakované volání po smilování je jednak důkazem, že si Církev uvědomuje velikost účinku řádně prožité mše svaté (spasení duše), jednak velikost touhy po osvobození duše, jakou třeba vzbudit. Církev je si dále vědoma, že bez milosti Boží bychom ani netoužili po spasení, ani bychom je nedosáhli. Prosba o milost je zde na místě, neboť jde o to, aby byli pozdviženi k Bohu lidé, kteří jinak nejsou svatí. Nemůže se to tedy stát jinak než milostí od Boha. A proto tato prosba, která už předcházela v různých formách a bude ještě jinými podobami následovat, musí být co nejopravdovější. (28)

Mějme stále na mysli, že mše svatá nemá člověka dovést na čtvrtinu, na polovinu nebo do tří čtvrtin cesty k Bohu, nýbrž má jej přivést až na konec jeho vývoje a tam také vede. (29)

1d) Gloria

(Tuto část se modlí kněz v přesvědčení, že Bůh vyslyší jeho prosbu. Volá radostně Gloria - Sláva na výsostech Bohu. Tento chvalozpěv začíná týmiž slovy, jimiž andělé oslavovali narození Páně. Vynechává se v kajících dnech, tj. v Adventě, ve všední dny, když je mše sv. z neděle zelené barvy, pak od neděle Devítníku do Velikonoc, slouží-li kněz mši sv. ve fialové barvě, jakož i při mších za zemřelé.)

Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Chválíme tebe. Dobrořečíme tobě. Klaníme se tobě. Oslavujeme tebe. Díky tobě vzdáváme pro velikou slávu tvou, Pane Bože, Králi nebeský, Bože, Otče všemohoucí, Pane Ježíši Kriste, Synu jednorozený. Pane Bože, Beránku Boží, Synu Otce, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi. Jenž snímáš hříchy světa, přijmi modlitbu naši. Jenž sedíš na pravici Otce,

smiluj se nad námi. Nebo ty sám jsi svatý, ty sám jsi Hospodin. Ty sám jsi nejvyšší, Ježíši Kriste. S Duchem Svatým ve slávě Boha Otce. Amen.

Ministrant:

Kněz: Pán s vámi.

Ministrant: I s duchem tvým.

Každá z těchto vět by mohla být předmětem dlouhého rozjímání, mnohé by se mohly stát účinnými střelnými modlitbami.

Všimněme si však aspoň jedné důležité věci. Ve všech předešlých modlitbách jsme se modlili buď všeobecně k Bohu nebo ke všem Božským osobám. Nyní se začínáme přibližovat především ke Kristu, tedy k oné podobě Boží, která je nám nejbližší proto, že k vůli nám se zjevila

v lidském rouše, aby nám dokázala, že právě člověk pomocí svého lidství je vyvolen k poznání Boha. Kristus ukázal, jak máme svého vtělení užít, aby končilo jako vtělení Kristovo, neboť jen ve smrti pro tento svět je nejvyšší smysl našeho života.

V Gloria opakujeme především oslavu zrození Krista na zemi. Odpovídá tudíž tato část mše svaté též jistým způsobem narození Ježíše Krista v Betlémě. Tímto narozením Ježíšovým až po křest v Jordánu nám Bůh ukázal, kolik a jak máme pokračovat ve své očistě, abychom mohli být Bohem osvětleni a nakonec s ním na věky spojeni. Pravá očista je sice obsažena v obětování, jak již bylo vysvětleno dříve, ale už zde v Gloria se činí příprava na oběť. O Gloria je třeba ještě říci, že nám ukazuje jednu neomylnou cestu k duchovnímu pokroku, a tou je uctívání a oslavování Boha. Nikdo z tvorů nemá práva, aby na nás požadoval, abychom jej oslavovali jako Boha. Vzpomeňme jen, kolik příležitostí se vyskytne v životě člověka, oslavovati toho nebo onoho smrtelníka, nebo tu či onu událost, ale na svého Tvůrce, na svého věčného Otce často zapomínáme. Zase platí, že naší oslavy nepotřebuje a nežádá si ji, naproti tomu mnozí smrtelníci jsou nám vděční, že oslavujeme jejich často pochybnou a vždycky pomíjející slávu.

Avšak naše duše potřebuje oslavovat svého Tvůrce a Pána Ježíše Krista. Tvůrce, protože je jejím Otcem, a protože ona vůbec nemá jiného Otce. Krista, poněvadž on k vůli ní sestoupil na zemi a k vůli ní umřel na kříži, a tak jí ukázal a otevřel schůdnou cestu k sobě. Duše se zkrátka potřebuje upevnit ve svém poměru k Bohu. Nebudme nikdy skoupí ve chvále Boha, nechceme-li se přímo proviňovati chválou smrtelníků a pomíjejících věcí, okolností a poměrů. Nemáme-li tento řád hodnot a neprojevujeme-li větší vděčnost Věčnému a příčině, než pomíjejícímu a následkům, pak buď jsme nevěrci nebo jsme nevďečníky či lživými pochlebničky těch, kteří o pochvalu stojí. Člověk, který umí chválit Boha

nejen ústy, ale i myšlením a skutky, nejnáze ztrácí sama sebe a proto nejnáze nalézá Krista. Jak to máme činiti, je obsaženo v životní devise sv. Ignáce z Loyoly: „Všechno k větší slávě Boží.“

le) Kolleky (Oremus)

(Potom kněz přistupuje k mešní knize a modlí se kolleky, sebrané modlitby. Protože tyto modlitby začínají vybídnutím „Oremus“ (modleme se), jmenuje se tak v misále i tato část mše svaté.)

Kolleky čili Oremus jsou pro každou mši svatou jiné a navazují svým způsobem na Introitus. (lb) Tam byl vyjádřen zvlášť pro ten den vybraný způsob, jaký má volit kněz a věřící, aby se přiblížili k Bohu. Tento zvláštní způsob je zde v Oremus dovršen modlitbou za úspěch tohoto zvoleného způsobu. Oremus dokresluje proto individuální metodu duchovního postupu toho dne a činí praktické připomínky o duševních vlastnostech, jichž je třeba k nastoupení tohoto způsobu cesty k Bohu.

Oremus má proto zvlášť velký význam a měl by se probrat už přede mší svatou. (30)

lf) Epištola a modlitba po ní

(Dále čte kněz z našeho hlediska na pravé straně, odtud zvané epištolní stranou, úryvky z knih Starého nebo Nového zákona, krom evangelií. Většinou to bývají části listů (latinsky epistola = list), které posílal sv. Pavel a jiní apoštolové jednotlivým sborům církve roztroušeným po světě. Na konci epištoly ministrant za lid poděkuje slovy Díky Bohu! A pak se kněz modlí krátké modlitby po epištole. Je to graduale (modlitba postupní). Dříve to byl celý žalm, který věřící zpívali zatím co jáhen vystupoval po stupních (gradus) na kazatelnu, aby odtud četl evangelium. Ke graduale se přidává ve dnech radostných „Alleluja“ - „Chvalte Boha“, ve dnech kajících „tractus“ - táhlý, žalostný zpěv - o velikonocích, svátcích svatodušních, o Božím těle přidává se po Alleluja o Panně Marii sedmiboletné a při zádušní mši po traktu ještě sekvence - tj. zpěv následující, poslední: Lauda Sion, Stabat mater, Dies irae.) Evangelium není vždycky ukázkou toho, co máme činiti, nýbrž především zjevením duchovní pravdy. Epištola dává věřícím obvykle spíše poučení, co mají dělati, aby došli spásy, nebo jakým způsobem chválí Boha. To je asi jeden z důvodů, proč předchází evangelium. (31) Výklad nedělních čtení epištol a evangelií není možno zahrnouti do tohoto pojednání, protože jsou sama obsahem i smyslem obsáhlá. (32)

(Na to kněz připravuje se hluboce skloněn krátkou modlitbou uprostřed oltáře ke čtení evangelia.)

Očist' srdce moje a rty mé, všemohoucí Bože, jenž jsi rty proroka Izaiáše žhavým uhlem očistil, rač mne tak svým milostivým slitováním očistiti,

abych důstojně svaté evangelium tvé zvěstovati mohl. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

O stejné očistění srdce se můžeme modlit i my, protože duchovní pravda nemá přístupu tam, kde je plno jiných věcí. Naše srdce musí být prosto nejen hříchů, ale i všeho světského myšlení a všeho myšlení vůbec, které nesouvisí s myšlením na Boha. Jen tak můžeme správně porozumět smyslu evangelia. Na důkaz, že se naše srdce vzdálilo od pozemských věcí, při čtení evangelia povstáváme.

(Kněz přechází na stranu evangelijní, z našeho hlediska na stranu levou, aby četl evangelium.)

Ig) Evangelium

Je to vrcholná část první, poučné části mše svaté. Před začátkem evangelia máme se při povstání poznamenati svatým křížem na znamení touhy po pochopení smyslu slova Božího (kříž na čele), po vyznání nabyté víry (kříž na rtech) a po naplnění radostí z Pravdy Boží (kříž na prsou). (33)

(Po evangeliu kněz líbá knihu, aby naznačil úctu a lásku ke slovu Božímu. Někdy je po přečtení evangelia kázání, v němž se vykládá čtená část. V pozdějších dobách bylo ustanoveno, aby se kněz o jisté svátky modlil vyznání víry (Credo). Vyznání toto se jmenuje Nicejsko-Carihradské, protože bylo složeno na církevních sněmech v Niceji (r.325) a v Carihradě (r.381) a zní takto:

Věřím v jednoho Boha. Otce všemohoucího. Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného. I v jediného Pána Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího. A z Otce zrozeného před všemi věky. Boha z Boha, světlo ze světla, Boha pravého z Boha pravého. Zplozeného, neučiněného, téže podstaty s Otcem, skrze něhož všechno učiněno jest. Jenž pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil s nebe. (Kněz pokleká.) I vtělil se Duchem Svatým z Marie Panny a člověkem se stal. Ukřižován byl také pro nás, trpěl pod Pontským Pilátem a pokřtěn byl. Třetího dne vstal z mrtvých podle Písem. A vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce. A opět přijde se slávou soudit živé i mrtvé, jehož království nebude konce. A (věřím) v Ducha Svatého, Pána a oživovatele, jenž z Otce i Syna vychází. Jenž s Otcem a Synem je zároveň uctíván a oslavován, jenž mluvil skrze proroky. A (věřím) v jednu, svatou, katolickou a apoštolskou Církev. Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů. A očekávám vzkříšení mrtvých. A život příštího věku. Amen.

To je celý rozsah katolické víry a na tomto místě vhodně doplňuje evangelium, neboť uceluje pohled na Krista a na život v Bohu. (35) Křesťanská cesta je založena na víře v Boha, a proto tato víra musí být bez mezer. Jinak by příprava oběti nemohla být dokonalá.

Ila) Obětování (Offertorium)

(Až do této chvíle směli být dříve přítomni i ti, kdo se teprve připravovali ke křtu - katechumeni, proto také první část se jmenovala mše katechumenů čili křtěnců - jakási předmše - a druhá část mše svatá věřících - obětní mše svatá. Kněz začíná tuto část pozdravem: „Pán s vámi!“ (Dominus vobiscum) a lid mu přeje totéž: „I s duchem tvým.“ (Et cum spiritu tuo.) Nato kněz vyzývá lid: „Modleme se.“ (Ofermus.) A sám čte krátkou modlitbu označenou v misálu jako Offertorium. Tato modlitba je při každé mši svaté jiná. (36) Na to bere kněz do rukou patenu s hostií, drží ji nad oltářem a prosí Boha, aby tuto oběť přijal.)

„Přijmiž, svatý Otče, všemohoucí, věčný Bože, tuto neposkvřenou oběť, kterou já, nehodný služebník tvůj, obětuji Tobě, Bohu svému živému a pravému, za své nesčíslné hříchy, urážky a nedbalosti, za všecky okolostojící, ale i za všechny věrné křesťany, živé i zemřelé, aby nám všem prospěla ke spasení a k životu věčnému. Amen.“

(Kněz bere kalich, nalévá za pomoci ministrantů do něho vína, žehná vodu a trochu ji do vína přilévá, drží kalich nad oltářem a opět prosí Boha, aby tuto oběť přijal ke spáse věřících. Dary obětní pak znovu žehná sv. křížem. K vínu přilévá kněz vody z těchto důvodů:

1) na památku, že ve východních krajinách bylo vždy zvykem přidávati vody k vínu; i Pán Ježíš při poslední večeři tak činil

2) na znamení, že z probodeného boku Kristova vytekla krev a voda

3) aby se naznačilo spojení Božské a lidské přirozenosti v Ježíši Kristu, při čemž víno znamená Božskou, voda lidskou přirozenost (37)

Pro nás však je užitečné, abychom se stále vmýšleli, že obětujeme s knězem svou duši, očištěnou předcházejícím vyznáním hříchů a milostí odpuštění Božího. Ta troška požehnané vody, vmísené do vína, budiž naší duší, chtějící se spojití s Kristem (vínem). Kněz později vypije obsah kalicha, aby naznačil, že se toto spojení má stát vnitřní skutečností a že nás Bůh má přijmouti: Říká:

Obětujeme Ti, Pane, kalich spasení, vzývající tvou milostivost, aby před tváří Božské velebnosti tvé pro naši a celého světa spásu s vůní líbeznou se vznesl. Amen.

V duchu pokory a se srdcem zkroušeným nechť jsme přijati tebou, Pane, a tak děj se dnes oběť naše před tváří tvou, aby se ti líbila, Pane Bože. Přijď, Posvětiteli všemohoucí, věčný Bože, a požehnej tuto oběť, připravenou tvému svatému jménu.

(Potom kněz si umyje ruce na epištolní straně a přitom se modlí žalm 25: „Lavabo“ - „Umyji ruce své“, s prosbou o očištění srdce. (38) Uprostřed oltáře pak prosí, aby Bůh přijal tuto naši oběť na památku Kristovu ke cti svatých):

Přijmi, svatá Trojice tuto oběť, kterou ti přinášíme na památku umučení, vzkříšení a nanebevstoupení Ježíše Krista, Pána našeho a ke cti blahoslavené Marie vždy Panny, sv. Jana Křtitele, sv. Apoštolů Petra a Pavla a těchto, jakož i všech svatých, aby jim byla ke cti, nám pak ke spáse, a ti, aby za nás orodovali ráčili na nebi, jejichž památku konáme na zemi, skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

(Kněz se obrací k lidu a vyzývá jej, aby se s ním modlil:)

Modleme se, bratři, aby má i vaše oběť příjemnou se stala u Boha, Otce všemohoucího.

Ministrant: Přijmiž Hospodin oběť z rukou tvých ke cti a chvále jména svého, jakož i k užitku našemu a celé Církve svaté.

Kněz: Amen.

My si tu nevykládáme všechna tato slova, poněvadž při mši svaté beztak nestačíme o všem rozjímati. Musíme především udržeti v mysli základní myšlenku příslušného úkonu a celé mše svaté.

(Obětování se pak uzavírá jednou nebo několika tichými modlitbami, odtud zvanými Secreta. Jsou při každé mši svaté jiné. (39) Tichá modlitba končí tímto slavným díkyčiněním:)

Kněz: Po všechny věky věkův (Per omnia saecula saeculo-rum).

Ministrant: Amen.

Kněz: Pán s vámi (Dominus vobiscum).

Ministrant: I s duchem tvým (Eto cum spiritu tuo).

Kněz: Vzhůru srdce (Sursum corda). (40)

Ministrant: Máme k Hospodinu (Habemus ad Dominum).

Kněz: Díky čiňme Hospodinu, Bohu našemu (Gracias agamus Domino Deo nostro.)

Ministrant: Hodno a spravedlivo (Dignum et justum est.)

V tomto okamžiku je opravdu nejvýš třeba, aby se už naše srdce dovedla odpoutat od pozemského a vzlétla k Bohu. Jinak následující Sanctus vyzní hluše, bez nadšení.

IIb) Proměňování čili pozdvihování

(Jako příprava k této části mše svaté slouží preface tj. předmluva. Je zvláštní pro jednotlivé části církevního roku a pro některé svátky (41). Končí chvalozpěvem „Sanctus“.)

„Svatý, Svatý, Svatý Hospodin Bůh zástupův. Plná jsou nebesa i země slávy tvé. Hosana na výsostech.“

(Nato mše sv. pokračuje mešním kánonem - Canon missae - neproměnnou a směrodatnou částí mše sv. Její modlitby se skládají ze slov Páně, z podání apoštolských a z přídavek papežů. Od dob Řehoře Velkého (r.600) neděly se však žádné změny v Kánonu. Prvním slovem Kánonu je **Te** (Tebe), velké písmeno má podobu kříže. (42) Tím se chce říci, že část, která následuje, úzce souvisí se smrtí Ježíšovou na kříži a že je jejím nekrvavým, ale stejně významným opakováním. Křesťan i dnes může stát pod křížem Kristovým a může být v tuto chvíli nazván Synem Božím i Synem Panny Marie, jako se jím stal sv. Jan, zažije-li proměnu, která se tu chystá. První modlitba Kánonu však vyjadřuje prosbu za Církev, za její pastýře a údy.)

„Tebe tedy, nejlaskavější Otče, skrze Ježíše Krista, Syna Tvého, Pána našeho, pokorně prosíme a žádáme (líbá oltář), abys mile přijal a požehnal tyto dary, tato věnování, tyto svaté, neposkvrněné oběti, které tobě přinášíme, zvláště za tvou svatou Církev katolickou, kterouž mírem obdařiti, chrániti, sjednotiti a řídití rač po celém okrsku zemském, zároveň se služebníkem svým, papežem naším N., biskupem naším N., a se všemi pravověrnými, jakož i katolické a apoštolské víry ctiteli.“

(Nato za jednotlivé věřící nebo naše drahé):

„Pomni, Pane, služebníků a služebnic svých N. a N. i všech vůkol stojících, jejichž víra je tobě známa a povědoma zbožnost, ze které ti přinášíme nebo kteří tobě přinášejí tuto oběť chvály za sebe a všechny své, za vykoupení duší svých, za naději spásy a bezpečnosti své, a kteří přinášejí posvátné dary tobě, Bohu věčnému, živému a pravému.“

(Těsně před proměňováním obnovuje kněz za nás společenství se svatými. O některých svátcích je tato modlitba jiná):

„Ve společenství jsouce a památku uctívající především slavné vždy Panny Marie, Rodičky Boha a Pána našeho Ježíše Krista, ale i svatých a Apoštolů a mučedníků tvých: Petra a Pavla, Ondřeje, Jakuba, Jana, Tomáše, Jakuba, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Šimona a Tadeáše, Lina, Kleta, Klimenta, Xysta, Kornelia, Cypriana, Vavřince, Chrysogona, Jana a Pavla, Kosmy a Damiána i všech svatých tvých, pro jejichž zásluhy a prosby rač uděliti, abychom ve všem pomocnou záštitou tvou byli chráněni. Skrze téhož Krista Pána našeho. Amen.“

(Kněz klade ruce na obětiny, jako to činil ve Starém zákoně velekněz nad obětí, na kterou chtěl přenést všechny viny svoje i svého lidu. Vždyť v nejbližším okamžiku bude pod způsobami chleba a vína skryt Beránek, jenž na sebe bere hříchy celého světa.) (43)

„Tuto tedy oběť služebnosti naší, ale i veškeré čeledi své, prosíme, Pane, abys usmířen přijal a dni naše ve svém pokoji spravovati kázal,

abychom od věčného zatracení vysvobozeni a ke stádcí tvých vyvolených připočteni byli. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.“

(Žehná obětiny a prosí Boha, aby je proměnil v Tělo a Krev svého Syna):

„Kterouž oběť, prosíme, rač ty, Bože, ve všem požehnanou, přivlastněnou, platnou, důstojnou a příjemnou učiniti, aby se nám stala Tělem a Krví nejmilejšího Syna tvého, Pána našeho Ježíše Krista,“

(Následuje vlastní pozdvihování a proměňování. Hudba ustává nejen na znamení úcty, ale i proto, že takové proměnění se může státi jen při úplném ztišení všeho lidského, i nejkrásnějších hlasů. Kněz bere do rukou hostii a ztotožňuje se v okamžiku proměňování úplně s Kristem. V tom ho máme následovati, neboť obětí jsme my a my se proměňujeme v Krista. Následující slova jsou pokračováním předchozí modlitby):

„jenž den před tím, než trpěl, vzal chléb do svých svatých rukou a pozdvihnou oči k nebi (kněz pozdvihuje oči k nebi v dokonalém vžití se do posvátného úkonu samotného Krista), k tobě, Bohu, Otci všemohoucímu (představme si, jak upřímně, odevzdaně obracel Kristus oči k Bohu a hledme ho co nejdokonaleji následovat), díky tobě čině, požehnal, rozlomil a dal učedníkům svým, řka: Vezměte a jezte z toho všichni, neboť toto jest tělo mé. (44)

Trojnásobně se zvoní. Kněz pokleká, aby uctil proměněnou hostii a pak ji pozdvihuje, aby i lid se poklonil. Potom bere do rukou kalich s vínem):

„Podobným způsobem, když bylo po večeři, bera i tento přeslavný kalich do svých svatých a ctihodných rukou, zase tobě díky čině, požehnal a dal učedníkům svým, řka: Vezměte a pijte z toho všichni, neboť toto jest Kalich Krve mé, nové a věčné úmluvy - tajemství víry - která za nás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ (45)

Pozdvihování si od nás žádá zapomenout na sebe a ztotožnit se pro ten okamžik co nejdokonaleji s Kristem. Proto poklekáme nejen z úcty ke Kristu, ale také abychom naznačili svou odevzdanost jemu, ponížení své osobnosti, její zmenšení na minimum. My sice nejsme schopni proměnit se ze své vůle v Krista, ale je tu nabízející se milost Páně, která nás chce proměnit v něho. Té se nyní podřizujeme po náležité předešlé přípravě.

Klaníme se nejprve Tělu Kristovu, protože máme zapomenout na své smrtelné tělo a obléci se v nesmrtelný šat, kterým je oděn Kristus. Potom se klaníme Krví Kristově, protože se blíží chvíle, kdy jí budeme naplněni a kdy místo ducha našeho bude v nás vládnout duch Kristův.

Ve chvíli pozdvihování ještě nepřijímáme tělo a krev Páně, avšak přijímáme onu sílu sebezapření, bez níž není možno zbavit se sebe a obléci se ve vědomý věčný život. Kristus nám tuto chvíli dává tuto schopnost, kterou sám měl, že se nikdy necítil odděleným od lidí a od

ostatních tvorů. Žijeme všem, a proto mohl říci, že cokoliv uděláme nejmenšímu z bratří svých, jemu jsme učinili. Bez tohoto odstoupení od výhradního spojení jen se sebou, bez přerušování trvalého pocitu oddělenosti není možno navázat spojení s Bohem.

Odevzdáme-li se do vůle nějakého člověka, nemůžeme od něho očekávat, že by si nás mohl tak dokonale přivlastnit, abychom už nepatřili sobě a netoužili opět sobě patřit a stali se dokonale jím a jeho. A to proto, že každý člověk je jiný a nemůže se předělati na druhého. Avšak Kristus jako Bůh není omezen úzce vyhraněnou individualitou. Odevzdáme-li se jemu, najdeme v něm svou individuální cestu k němu. Odevzdanost Kristu je bezvýhradné pozdvižení mysli a citu k němu. Toto pozdvižení přináší s sebou proměnu pocitu oddělenosti od Krista v pocit sounáležitosti s Kristem nebo zpočátku aspoň stále vzrůstající touhu po takovém spoluzití s ním. Avšak i když má člověk velkou touhu po onom spoluzití s Bohem a po oproštění se od sebe, nikdy sám ze sebe nenalezne tolik síly, aby mohl tuto touhu uskutečňovat. Tato síla je však v Kristu v nepřeborném množství. Při pozdvihování pro ni přicházíme, odevzdávající se Bohu bez výhrad jako oběť. Nepřicházíme však pro ni, abychom si ji přivlastnili, nýbrž aby nám sloužila jako nepostradatelný prostředek ke spojení s Bohem. Nezapomínejme rovněž, že okamžik pozdvihování a proměňování nám představuje smrt Kristovu na kříži. Jako on byl vyzdvižen mezi nebe a zemi, tak i dnes kněz pozdvihuje chléb a víno při jeho proměně. I člověk, pozdvihne-li se od pozemského, ocitne se mezi nebem a zemí. Nemůže se pozdvihnouti vlastní silou, proto mu Kristus umožnil, aby se ve mši svaté znovu a znovu zpřítomňovala síla a záslužnost oběti Kristovy na kříži, za nás přinesená, a člověk aby se i dnes mohl připojit k této Kristově oběti a s ním a s jeho milostí byl i on pozdvižen.

Jak můžeme přispět k tomu, abychom se pozdvihli od všeho pozemského? Především se na nás chce, abychom provedli všechno, co od nás žádá poučná část mše svaté a obětování. Avšak při pozdvihování se od nás chce více. Teď už nejde jen o aktivní snahu. V tomto okamžiku jde o to, abychom se už nesnažili přemítat a rozjímat (k tomu bylo dosti času v předcházejících částech mše svaté), zde běží hlavně o to, abychom se dali trpně pozdvihnout, abychom nečinili překážek roztěkaností mysli, soustřeďovali se pomocí touhy a vůle na budoucí život s Kristem. Je snad vhodné si připomenouti onen okamžik na Kalvarii, kdy jeden z lotrů se obrací k Ježíši a prosí ho, aby si na něho vzpomněl, a Ježíš odpovídá: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ Nejsme v lepším postavení nežli lotr na kříži a nechtějme také jinak jednat než on ve své poslední chvíli pozemského života. Zapomeňme na chvíli na své přednosti i na to, že jsme nehodnými hříšníky, a vystavme se zcela odevzdaně, jako děti, nesmírné milosti

Kristově. Nazírejme ztišeně na nezměrnou milost Boží, která tu k nám přitéká vstříc, podobna řece, jež nás chce zaplaviti.

(Po proměňování se kněz modlí několik modliteb, v nichž po vzpomínce na utrpení, vzkříšení a nanebevstoupení Páně prosí Boha, aby přijal tuto oběť. Připojuje modlitbu za ty, kdo při mši sv. budou přijímat, vzpomíná na zemřelé a modlí se za hříšníky.)

„Proto také, pamětlivi jsouce, Hospodine, my služebníci tvoji, ale i lid tvůj svatý, jak blahého utrpení a zmrtvýchvstání tak i slavného nanebevstoupení téhož Krista, Syna tvého, Pána našeho, přinášíme přejasně velebnosti tvé z tvých darů a údělů oběť čistou, oběť svatou, oběť neposkvrněnou, svatý chléb života věčného a Kalich trvalého spasení. Na něž s milostivou tváří rač shlédnouti a je sobě oblíbiti, jako jsi sobě ráčil oblíbiti dary spravedlivého sluhy svého Abela a oběť praotce našeho Abrahama a onu svatou oběť, neposkvrněnou obětinu, kterou tobě přinesl nejvyšší kněz tvůj Melchisedech.

Pokorně tě žádáme, všemohoucí Bože: kaž, aby toto bylo rukama svatého Anděla tvého přeneseno na vznešený oltář tvůj před obličej tvé velebnosti božské, abychom, kdožkoli (políbí oltář) z tohoto podílnictví na oltáři svatosvaté Tělo a krev Syna tvého přijímáme, světským požehnáním nebeským a milostí naplnění byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

Pomni také, Pane, služebníků a služebnic svých N. a N., kteří nás předešli se znamením víry a odpočívají spánkem pokoje. Jim, Hospodine, a všem v Kristu odpočívajícím, abys místa občerstvení, světla a pokoje popřál, prosíme skrze Krista, Pána našeho. Amen.

I nám hříšným služebníkům svým, kteří doufáme v hojnost slitování tvých, rač uděliti nějakého podílu a společenství se svými svatými Apoštoly a mučedníky (46): s Janem, Štěpánem, Matějem, Barnabášem, Ignácem, Alexandrem, Marcelinem, Petrem, Felicitou, Perpetuou, Hátou, Lucíí, Anežkou, Cecilíí, Anastázií a všemi svatými, v jejichž společnost nás, prosíme, rač připustiti, ne jakožto cenitel zásluhy, nýbrž jako štědrý dárce slitování. Skrze Krista, Pána našeho. Amen. Skrze něhož toto všecko dobré, Hospodine, vždycky tvoříš, posvěcuješ, oživuješ, požehnáváš a nám uděluješ.

Skrze něhož, s ním a v něm jest tobě, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha svatého všecka čest a chvála.

Kněz (nahlas): Po všecky věky věkův. (Per omnia saecula saeculorum.)

Ministrant: Amen.“

IIc) Přijímání

(Až do tohoto okamžiku zabývaly se mešní modlitby Proměňováním obětních darů; od tohoto místa připravují na obětní hostinu a sv. Přijímání. Přípravou k této části mše svaté je modlitba Páně čili Otčenáš, kterou se kněz hlasitě modlí):

Příprava ke svatému přijímání z mnoha důvodů začíná nejdůležitější a nejvýznamnější modlitbou křesťana. Vzpomeňme, že Kristus slíbil apoštolům, že začkoliv se budou modlit, bude jim dáno. To nebyl jen výraz velké jeho milosti, ale také známka, že své apoštoly naučil modlit. Protože jim doporučil, aby se modlili Otčenáš, máme se i my z něho naučiti správné modlitbě. Nemůžeme však dokázat úplně správně se modlit, dokud nejsme Kristem proměněni. A nemůžeme být ve všem vyslyšeni a přijmout Krista, dokud se neumíme správně modlit. Stejně tomu bylo u apoštolů. Před přijetím Ducha svatého všelicos se jim v jejich poslání nedařilo a všelijaké pochybnosti jimi zmítaly. Také všechny jejich modlitby nemohly být vyslyšeny, neboť ještě nebyli proměněni s Kristem. (47) Ono proměnění má totiž také ten význam, že člověk začne jinak hodnotit svět a věčnost. Jeho hodnocení se změní takto: Především a nejvíce mu bude záležet na království Božím a teprve ve druhé řadě na všem ostatním. Otčenáš nám proto má být takovým ukazatelem správného hodnocení, o co se máme modlití napřed, a kdy naše modlitba bude zaručeně vyslyšena. Jsme-li schopni přát si především a upřímně, co je v Otčenáši napřed, budeme vyslyšeni i v těch přáních menšího dosahu, která jsou na konci Otčenáše. Když ale nám bude více záležet na vezdejším chlebu, měli bychom se fakticky modlit než o něj, abychom byli upřímní a poctiví. Proměňování, jak patrně, je také prosbou za proměnu hodnocení. Je samozřejmé, že tento druh proměny hodnocení je samočinný následek toho, že lidská duše začíná pociťovat přítomnost Kristovu, a k tomu také měla hlavně proměna dovést.

Modlíme se:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích!“

My jsme z tebe vyšli a odešli jsme jinam, kde ty nejsi. Zvolání: jenž jsi na nebesích, je proto volání po té věčné vlasti, z níž jsme přišli a do níž máme vejít a dříve nemáme ustati v této snaze, dokud nevejdeme.

Proto pokračujeme:

„Posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé.“

Nikdo ustavičně netouží se vrátiti k Otci, kdo jej nemá v úctě a komu není jeho jméno svaté. Voláme-li po příchodu království Božího, je tu zároveň vyřešení všech nedorozumění, kde a kdy mám hledat království Boží. Není pochyby, že království Boží je na nebesích a my teď voláme, aby toto království sem přišlo. Kristus těmito slovy dokázal, že království Boží se má ukázat mezi lidmi v duši každého člověka. Naše duše už teď

za života ve hmotě se může zasnoubit se svým Ženichem Kristem. Kdybychom se měli spokojit s královstvím Božím po smrti, nemuseli bychom jej sem do svého života volat a mohli bychom se modlit, abychom se do něho dostali po smrti. Prosbu za příchod království Božího se modlíme právě v úvodu ke svatému přijímání, neboť v něm máme přijmout živého Krista, živé a plné společenství s ním už zde na zemi.

„Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.“

Jaká úžasná proměna se musí stát s člověkem, aby si přál ve všem vůli Boží, namísto aby se, jako dosud, i nadále ohlížel jen po vůli odděleného, nevědomého já. Tato změna může nastat jen u toho, kdo si přeje vstup Boží do svého života (vědomí) víc než cokoliv jiného.

Takovému člověku potom nikdy nemůže scházeti nic z toho, co si žádá jeho tělo, a takový člověk může prositi o chléb vezdejší, aniž by tato jeho prosba zastínila přání duchovní.

„Chléb náš vezdejší dej nám dnes.“

„A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům.“

Můžeme říci, že dovedeme-li sami odpustit, již polovina našich vin je odpuštěna. Odpuštění je nejlepší škola duchovního poznání a lásky. Většinu přehrad mezi námi a Bohem tvoří přehrady mezi námi a ostatními tvory. Nejednáme-li s jinými jako sami se sebou, nemůžeme poznávat činnost Boží ve tvorstvu. On jedná s každým stejně laskavě a nejednáme-li také tak, nemůžeme překonat úzkou omezenost své osobnosti

a nemůžeme vyjít ze sebe sama. Vycházeti sám ze sebe je podmínkou *sine qua non* duchovního poznání a vycházení toto bez odpuštění je pouhou přetvářkou.

„A neuved' nás v pokušení.“

Ptejme se, zda by nás nemohla laskavost a milost Boží přivést v pokušení, abychom Boží dary považovali za samozřejmost nebo za věc zaslouženou? A tak bychom tuto prosbu mohli srozumitelněji rozvést takto: „Vyslyš, Pane, naši modlitbu jen do té míry, do jaké jsme schopni pokorně přijmouti tvé dary, aby v nás nevznikla duchovní pýcha, jež by znamenala náš pád. Lépe jest nebýt vyslyšen, než zneužití tvých darů pýchou, která znamená nebezpečnější oddělenost od Boha, než v jaké žijeme nyní. Nechť nejsme naopak zase v pokušení vyčítati Tobě, Bože, žes nevyslyšel všechny nebo některé naše prosby, když nevíme, co je pro nás dobré a co rychleji vede ke spáse naší duše.“

„Ale zbav nás od zlého. Amen.“

Prosíme-li, aby nás Bůh zbavil zlého, žádáme jej zároveň, abychom zlé poznali. Není možno, abychom nepřišli vůbec do styku se zlým a přitom

duchovně vzrůstali. Od zlého můžeme být proto zbaveni jen tak, že je rozeznáváme a jdeme za dobrem.

Schopnost správně rozeznati zlé od dobrého je velkým darem od Boha a dostává se celá jen ve vyšším stádiu duchovního vývoje. Přináší s sebou velkou zodpovědnost, protože jen nevědomost je před Bohem omluvitelná. Proto toto vyslyšení klade velké nároky na naši poslušnost vůči Bohu. Zlo lze chápati též jako utrpení, a také v tom smyslu rozvádí dál kněz poslední prosbu:

„Zbav nás, prosíme, Hospodine, všeho zla minulého, přítomného i budoucího, a na přímluvu blahoslavené a přeslavné vždy Panny Rodičky Boží Marie a tvých svatých Apoštolů Petra a Pavla, Ondřeje i všech svatých (dělá patenou kříž od čela k prsům a políbí ji) uděl milostivě pokoje za našich dnů, abychom přispěním milosrdenství tvého podporování jsouce, byli i hříchů vždy prosti a zabezpečeni přede vším zmatkem. Skrze téhož Pána našeho, Ježíše Krista, Syna tvého, jenž s tebou žije a kraluje v jednotě Ducha svatého. Bůh (nahlas) po všechny věky věkův.“ (48)

Ministrant: Amen.

Kněz: Pokoj Páně budiž vždycky s vámi (Pax Domini sit semper vobiscum).

Ministrant: I s duchem tvým (Et cum spiritu tuo).

(Přítom klade kněz sv. hostii, tj. Tělo Páně na patenu. Nato láme svatou hostii nad kalichem ve dvě poloviny a položiv pravou polovinu zpět, z levé poloviny ulomí malou částku a vpouští ji do kalicha, na památku, že i Pán Ježíš při poslední večeři lámal a dával apoštolům. Částku sv. hostie vpouští do kalicha, aby tím naznačil, že ve způsobě vína je přítomna nejen Krev, ale i Tělo Pána, a tak v každé způsobě jest přítomen celý Pán Ježíš. (49)

A praví dále:

„Toto smíšení a posvěcení Těla a Krve Pána našeho Ježíše Krista způsobí, abychom byli přijati do věčného života.“

(Potom se kněz bije třikrát v prsa, říká „Agnus Dei“ - Beránku Boží.....“)

„Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!“ Při třetím opakování však praví: „Uděl nám pokoje!“

Tuto modlitbu můžeme považovati za nejvýstižnější prosbu, která kdy byla pronesena k duchovnímu vůdci duše. Duchovní vůdce jako Kristus, a odvozeně v menším rozsahu i duchovní vůdci lidští (světci), mají schopnost vzít na sebe viny svých žáků. (50) Světci však nemohou pokračovati ve své oběti za své duchovní žáky i po smrti, kdežto Kristus zanechal po sobě oběť mše svaté, ve které znovu opakuje svou oběť na

kříží a znovu dává možnost opřít se o její nezištnou sílu a dáti se jí vynést z objetí smrti do vědomě už zde na zemi žitého věčného života.

Co to pro nás znamená, že Kristus je ochoten i dnes vzít na sebe naše viny? Máme-li uspokojivě odpovědět na tuto otázku, musíme si uvědomit, v čem tkví naše viny. Řekněme si hned, že hlavním naším proviněním není kterýkoliv právě spáchaný hřích. Vždyť tyto hříchy musí mít společný pramen a původ, a je jisto, že kdyby se nám tento jejich zdroj podařilo zničit, že bychom byli hříchů prosti. Tímto zdrojem hříchů je především naše já, onen arcisatanáš, který netouží po Bohu, nýbrž po životě sama pro sebe, po svém životě odděleném od Boha i od všech tvorů, po malém, nízkém osobním blahu, často bezohledně dobývaném na úkor jiných tvorů.

Namítne snad někdo, že člověk je přece tvorem společenským, který se nemíní do té míry izolovat. Avšak budme nemilosrdní vůči lidskému sobectví, a nedejme se klamat zdáním společenskosti. Tato lidská vlastnost není nic jiného než vyhledávání pomoci pro sebe ať v podobě podpory nebo zábavy. Člověk snáší rád právě jen tu společnost ostatních lidí, na níž si zvykl (která se stala součástí jeho já, jako např. jeho rodina a přátelé) nebo která hová jeho choutkám a osobním potřebám. Jinou společnost dobře nesnáší nebo jen trpí, z čehož je vidět, že společenskost je jen jakási forma sobectví. Kdo z nás dovede milovati bližní bez ohledu na jejich přednosti a nedostatky, na jejich přátelství i nepřátelství vůči nám? Kdo z nás se stýká s lidmi jen proto, že chce u nich vykonat svůj mravní nebo duchovní úkol? Kdo z nás z těchže důvodů má rodinu? Pro tyto vzácné jedince je lidská společnost požehnáním a nikoliv předmětem připoutanosti, oblastí, kde se zapomíná na věčný život. A teď můžeme přistoupiti k původní otázce: jakým způsobem bere Kristus na sebe naše viny.

On se nabízí každého, kdo si toho přeje, proměnit svou milostí tak, aby přestal být dravcem, který shromažďuje do svého hnízda, aby začal poznávati svůj věčný cíl života, a proto začal žít v souladu se všemi tvory i s Bohem. Je příznačné, že když jej prosíme o tuto pomoc, nazýváme jej Beránkem. Krásně se tu vystihuje, jakým způsobem bere na sebe tíhu našich vin. Stává se, že člověk ani netuší ochotu, s jakou je připraven Kristus mu pomoci a ulehčiti jeho cestu. Nemylme se tedy, že by stačilo zbavit se zpovědí hříchů a udělat předsevzetí se polepšit. Je též třeba prosit Krista o vedení, o proměnu takovou, že by trvale vstoupil

do našeho nitra. Kristus však nás nemůže proměnit ve svého následovníka, když si pouze přejeme, abychom byli čistí. Kristus nemůže s námi žít tak, abychom si to uvědomovali, když jsme pouze ochotni jej následovat, ale nedáme mu dobrovolně právo, aby v nás žil a jednal. Čistotu si totiž můžeme přát jen proto, abychom sami

se sobě více líbili, následovat Krista můžeme si přát jen proto, že jsme byli zklamáni následováním světa. Přitom všem však chceme zůstat vládci sama sebe i svého okolí, středem, kolem něhož se všechno točí. Může nás vést zastřená pýcha a samolibost, jež si ani nepřiznáme. Čili správný způsob, jak získati v Kristu duchovního vůdce, je poctivě se snažit o očistu duše, ale opřít ji o čistotu Kristovu. Jen když se opřeme o něho, můžeme být jisti, že zůstaneme z jeho milosti a síly čisti. Ze své síly trvale čisti nezůstaneme.

Dále si musíme přát vnímat duchovními smysly Kristovými, ne svými. Bez tohoto obratu není možná ona proměna, po níž máme hodnotit věčný život více než celý tento svět. Kristus nás rád naučí aspoň ve chvíli rozhodování viděti jeho okem, cítiti jeho srdcem a rozuměti jeho osvětleným rozumem. V tom je podstata jeho vedení, v tom je podstata jeho odnesení našich vin. A konečně tu musí být jasné vědomí, že ten, komu jsem dosud v sobě říkal „já“, není mým pravým já, ale že jím je Kristus. K němu se obracím jako ke středu své osobnosti a on jest mým životem!

K tomuto vrcholnému stavu duchovního života, ke stavu nebe, prožívanému na zemi, míří sv. přijímání. Ono vykonalo svůj úkol teprve tehdy, až je tento stav dosažen. (51) Při posledním opakování „Beránku Boží“, říká kněz „Uděl nám pokoje“. Připomeňme si, kdy tato slova řekl Ježíš svým apoštolům. Bylo to po jeho zmrtnýchvstání. I tady vidíme, jak mše svatá postupuje přesně podle života Ježíšova a celý nám jej znovu ve zkratce obrazí, neboť život Ježíšův je školou, z níž se máme poučit o vzestupu své duše. Pokoj, který dává Kristus, je mír, jež nemůže dát nikdo a nic na světě. Je to uspokojení všech lidských tužeb navždy. Toužíme-li brzy po tom, brzy po onom, nemůžeme nabízet klid, protože v ničem kromě v Bohu není splnění všeho, co si lze přát. A tak vlastně neklid duše je pro ni požehnáním, neboť spokojila-li by se s drobtý spadlými se stolu, nikdy by nebyla hodna svatební hostiny.

(V následujících modlitbách připravuje se kněz ku přijetí Těla a Krve Páně.)

„Pane Ježíši Kriste, Synu Boha živého, jenž jsi z vůle Otce spolupůsobením Ducha svatého smrtí svou svět obživil (52), sprost' mne tímto svatosvatým Tělem a Krví svou všech nepravostí mých a veškerých béd a učiň, abych Inul vždy ke tvým přikázáním, a nedopust', abych se kdy od tebe odloučil, jenž s týmž Otcem a Duchem svatým žiješ a kraluješ Bůh, na věky věkův. Amen.“

„Požití Těla tvého, Pane Ježíši Kriste, jež já nehodný odvažuji se přijmouti, nebudiž mi k odsouzení a zatracení (53), nýbrž pro dobrotivost tvou prospívejž mi k ochraně duše a těla a k vyléčení, jenž žiješ a kraluješ s Bohem Otcemv jednotě Ducha svatého Bůh, po všechny věky věkův. Amen.“

„Chléb nebeský přijmu a jméno Páně vzývati budu.“

(Kněz se bije třikrát v prsa říkáje podle pokorného římského setníka):

„Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“ (Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.)

(Udílí-li kněz Tělo Páně také věřícím, obrací se s kalichem v ruce. V jedné ruce drží sv. hostii a týmž slovům předesílá upozornění: „Ejhle, Beránek Boží.“ Lid pokleká už těsně před tím, kdy dostává požehnání. Nyní se bije třikrát v prsa a říká totéž co kněz.) Ve větě setníkově, přenesené na každého z nás se vyslovují jednak vlastnosti, které člověk musí mít, má-li mu svaté (požehnání) přijímání přinést kýžené požehnání a jednak se v ní věrou předvídá účinek požití Těla Páně. Kdyby byl člověk hoden bez přispění milosti Boží nositi v sobě vědomě Krista a těšiti se ustavičně z jeho přítomnosti, nebylo by třeba veliké oběti Kristovy. Protože však je k takovému soužití bezpodmínečně třeba pomoci Boží, musí se člověk aspoň disponovat pro tak velký dar. A to se může stát jedině modlitbou a žádoucím rozpoložením mysli. Nejvíce je potřebna pokora, protože bez ní se pro vstup Boha v lidském nitru neuprázdní ani nejmenší místečko. Čím více pokory, tím více opadnou vlny naší sebelásky, a tím spíše a bezpečněji naše láska může vyjít vstříc přicházejícímu Spasiteli. Jako samozřejmost se ovšem předpokládá předcházející odpuštění hříchů. Žádoucí stav mysli by se dal tedy definovati nejlépe jako tiché a pokorné očekávání příchodu Páně. S Kristem do nás vchází také naše malá, jím proměněná oběť, čili Kristův vstup odpovídá naší individualitě. On se tu připodobňuje člověku jak jen možno, aby z lidských dobrých vlastností udělal vlastnosti a schopnosti Božské. Kdybychom líčili, jak účinkovalo sv. přijímání na svatbě, viděli bychom že přijetí Krista každému z nich přispělo právě tam, kde toho duchovně nejvíce potřeboval. Stav řádného přijetí Těla Páně odpovídá seslání Ducha svatého čili nejvyššímu požehnání jakého se člověku může dostat v těle. Milost Boží je nesmírná a Kristus ji vyjádřil podobenstvím, že otec nehodí po synovi kamenem, když jej syn přijde požádati o chléb. Oč milosrdnější je náš Bůh Otec. Avšak nikdo nedostane více, než si přeje. Zdá-li se někomu účinek sv. přijímání malý nebo dokonce žádný, nechť si trochu zpytuje svědomí a porovnává, zda-li pro něho neexistují ve světě hodnoty, kterých by si více přál nežli věčného života s Kristem, který by začal už teď. (54)

Také co do účinků se může člověk mýlit. Pravý účinek se projevuje zprvu vytrvalostí v dobrém počínání (vůli), potom v lásce k Bohu a k bližním a posléze v duchovním poznání a ve vědomém spojení s Bohem. Vývoj se neděje skokem. Bůh napřed musí tříbit naše úmysly a zbavit je všech stop sobectví. Proto zevní neklamnou známkou vzestupu duše musí být stále se zvětšující láska k bližnímu a pokora. Čím více

kdo od Boha přijímá, tím zřejmější mu musí být, že přijímá darem a nikoliv jen svou zásluhou. Odtud opravdová pokora. (Při udělování Těla Páně věřícím žehná kněz každému přijímajícímu svatou Hostií a praví):

„Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši mou k životu věčnému. Amen. (Corpus Domini Jesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam. Amen.)

(Modlitby, které následují, pronáší kněz při vlastním přijímání a těsně po něm):

„Čím odplatím Hospodinu za všechno, co mi udělal? Kalich spasení vezmu a jméno Páně vzývati budu. Chválu vzdávaje budu vzývati Pána a od nepřátel svých osvobozen budu.“

(Po přijímání lidu):

„Čeho jsme ústy požili, Pane, kéž čistou myslí pojmem a nechť z darů časného stane se nám lék věčný.“

Nechť Tělo tvé, Pane, jež jsem požil, a Krev, kterou jsem pil, utkví v útrokách mých a dej, ať nezůstane poskvřena hříchů ve mně, jež čistě a svatě občerstvily Svátosti, jenž žiješ a kraluješ na věky věkův. Amen. (Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, et Sanguis, quem potavi, adhaereat visceribus meis, et praesta, ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et sancta refecerunt sacramenta: Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.)“

(Kněz vyčistiv kalich, přikryje jej a jde na epištolní stranu oltáře - z našeho hlediska pravou - kde čte krátký verš zvaný Communio. Jest jiný při každé mši svaté. (55) Poté se vrátí doprostřed oltáře, políbí jej a praví k lidu:

Kněz: Pán s vámi.

Ministrant: I s duchem tvým.

(Nato se vrátí ke knize, modlí se modlitby, zvané postcommunio, které jsou také pro každou mši svatou jiné. (56) Potom se vrátí do středu oltáře, políbí jej a dí lidu):

Kněz: Pán s vámi.

Ministrant: I s duchem tvým.

Kněz: Jděte, mše je skončena (Ite, missa est).

Ministrant: Bohu díky.

(Při těch mších svatých, při nichž se neříká Gloria, praví kněz místo Ite, missa est):

Kněz: Dobrořečme Bohu (Benedicamus Domino).

Ministrant: Bohu díky.

(A modlí se potom skloněn nad oltářem):

„Nechť se ti líbí, svatá Trojice, služba poddanosti mé a dej, aby oběť, kterou jsem já nehodný Božské velebnosti tvé přinesl, tobě byla příjemna, mně pak a všem, za které jsem ji přinesl, aby pro tvé milosrdenství byla na odpuštění. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.“

(A požehná na odchod lidu):

„Požehnej nás všemohoucí Bůh, Otec, Syn a Duch svatý. Amen.“

(V zádušních mších svatých se požehnání vynechává. Nakonec předvede kněz ještě jednou sobě a lidu Krista v celé jeho velikosti a lásce, říká počátek svatého Evangelia podle sv. Jana):

Kněz: Pán s vámi.

Ministrant: I s duchem tvým.

Kněz: „Počátek svatého evangelia podle sv. Jana (I, 1/14): Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo. To bylo na počátku u Boha. Všecky věci povstaly skrze ně, a bez něho nepovstalo nic z toho, co učiněno jest. V něm byl život, a ten Život byl světlem lidí a Světlo ve tmě svítí a tma ho nepojala. Vystoupil pak jeden člověk, byv poslán od Boha. Jméno jeho bylo Jan; ten přišel na svědectví, aby vydal svědectví o Světle, by všichni uvěřili skrze něho. On nebyl Světlem, nýbrž aby svědectví vydal o Světle. Bylo však Světlo pravé, které osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět. Na světě bylo, a svět povstal skrze ně, ale svět ho nepoznal. Do vlastního přišel a svoji ho nepřijali. Kdokoliv však jej přijali, dal jim moc stát se dítkami Božími, těm totiž, kteří věří ve jméno jeho, kteří se zrodili nikoliv z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha. (Zde kněz pokleká.) Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi, a viděli jsme slávu jeho, slávu jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy.“

Ministrant: Bohu díky. (57)

(Dopsáno 4. února 1952)

Závěr

Zde podaný výklad mše svaté směřoval jen k jejímu nejvyššímu a nejvznešenějšímu účelu a cíli, ke spojení s Bohem. Mohl se proto zdát jednostranný. Ale není jednostrannější výrok než výrok Kristův: „Hleďte napřed království Boží a vše ostatní vám bude přidáno.“ Není však pochyby o tom, že o nejvyšším účelu mše svaté mohou a mají vědět i ti, kdo si buď netroufají - a to vždycky neprávem - úplně se ponořit v tajemné spojení lidské duše s Bohem, nebo se nechtějí vrátit k Otci, nepociťující jiné touhy než jak správně projít tímto životem.

Všechny tyto věřící bych chtěl aspoň přimět k tomu, aby nikdy nešli do kostela na mši svatou jen proto, že je neděle a že konají svou povinnost. Necht' se pozastaví nad skutečností, že Církev nařizuje právě jen opakovanou nedělní přítomnost na mši svaté a nenařizuje účast na kterémkoliv jiném obřadu a pobožnosti, ačkoliv jich má mnoho a nemálo krásných a hlubokých. Chce přimět křesťana k pravidelnému náboženskému životu nebo má na mysli jedinečný vliv mše svaté, či ctí Kristův příkaz, abychom to činili na jeho památku?

Opravdové minimum, jež se může chtít, je, aby křesťan obět' mše svaté zasvětil památce Ježíše Krista. Křesťan si má při mši svaté aspoň připomenout, že celý Ježíšův život vědomě směřoval k tomu, aby mohl zemřít pro lidstvo, pro ně vstát z mrtvých a po této cestě táhnout za sebou lidstvo k přijetí Ducha svatého. Není možné, aby se člověk touto opakovanou vzpomínkou, zasazenou do příslušných částí mše svaté, necítil nakonec zavázán k sledování této cesty, k napodobování Krista.

K takovému rozhodnutí se může při mši svaté disponovati zásadně dvojmým způsobem: Má-li schopnost rozjímati, modlí se co nejméně a vtěsná vždy smysl celé části mše svaté do několika slov, obsažených v mešních modlitbách anebo ve smyslu oné části mše svaté, tedy téměř do jakýchsi střelných modliteb. Na to se snaží o smyslu této části mše svaté rozjímati tak, aby plynule navazoval na podstatnou myšlenku další části mše svaté a tak se dal vésti dějem mše svaté. Děj mše svaté je přece podstatnou její částí a je dějem života Kristova a dějem celého vzestupu duše k Bohu. Nemá-li někdo schopnost rozjímati, buď se modlí co nejvíce nebo zpívá a mezi zpěvem se ještě modlí nejvýstižnější modlitby, související s obřadem. Modliteb při mši svaté je tolik především už toho důvodu, že jejich tvůrci nepředpokládali o knězi, že bude umět správně improvizovat vlastní rozjímání a modlitby. Teprve zkušenost, že takovou schopnost mají jen málokterí lidé, způsobila, že Církev oděla

původní jednoduchou osnovu mše svaté tolika modlitbami. Nikdo však není povinen, jak už bylo řečeno, vše se modlit s knězem. Má se modlit jen tolik, aby vystihl smysl každé části mše svaté a postupně se do ní dovedl vžít. Po této stránce dobře složené písně mohou zastat do značné míry modlitbu. Takových písní je však málo, a proto se všeobecně nemůže doporučit jen zpěv. Avšak každá část církevního roku má své charakteristické písně, které dobře vystihují ráz a smysl té které části církevního roku a s ním i určité části života Ježíše Krista. Mohou dobře zaměřit mysl k určitému úkolu duše (očista, pokání, obnova duchovního života, pokora, láska atd.).

Vcelku platí, že kdo více rozjímá, potřebuje při mši svaté méně modliteb a zpěvu, a naopak.

Mše svatá by se rovněž měla stát školou našeho duchovního života. Začátečnickům v duchovním životě nabízí nepřeborné poklady modliteb, které je poučují a dovádějí k očistě. Tímto vývojem se každý poctivý křesťan dopracuje k rozjímavému pojetí mše svaté. Podaří se mu to tím spíše, že už napřed může s určitostí počítat s milostí a požehnáním Kristovým. A je jisto, že bez tohoto požehnání Duchovního vůdce duší nelze pokročit v duchovním životě. Nikdo by se neměl nutit k tomu, aby při mši svaté jen rozjímal. Proto jsem jen velmi kuse naznačil, která část mše svaté odpovídá určité fázi Kristova života.

Věřím, že připravený křesťan dokáže projít během mše svaté beze spěchu životem Kristovým a vždycky z té stránky, o níž mluvilo evangelium. Děj nebo přirovnání, líčené v evangeliu, bude pro něho chvílí, prožitou s učedníky Kristovými přítom, jak něco učinil nebo řekl. Dá se nadchnouti činem Ježíšovým, dá se osvítili jeho slovem a v tomto stavu myslí vyzná své věřím celé a úplné.

Bude se cítit jednou chromým (neboť jím je), jindy slepým (i tím je), a jindy poučováným (jím má chtít býti), a za ochotu Kristovu uzdravití a poučiti projeví svůj upřímný dík v Gloria a v Sanctus. Vždyť nemohlo být větší a hroznější slepoty a chromosti, když bychom neviděli nabízenou milost Páně a nešli za věčným cílem duše. Při pozdvihování se ocitne věřící znovu pod Křížem anebo na kříži na místo lotra. Pod Křížem se bude chtít stát sv. Janem, aby i na něho platila slova Kristova: „Hle, syn tvůj.“ Na kříži opustí s Ježíšem tento svět v důvěře a naději, že bude vzat na milost. Na to učiní, co udělali apoštolové po smrti Páně. Shromažďovali se za zavřenými dveřmi a skrze ně vešel k nim Kristus. Tak i křesťan se bude připravovati s myslí soustředěnou, uzavřenou pro zevní svět, na přijetí Pána Ježíše Krista do svého nitra. A tento příchod opravdu nastane.

Takto prožívaná mše svatá musí přinést hlubokou náboženskou zkušenost opravdového osvícení Duchem svatým. Bez ní nelze pokročit do nazíravého pojetí mše svaté.

Jako rozjímavý způsob prožívání mše svaté přinášel její pochopení jako cesty k Bohu, tak nazíravé prožívání její přináší její pochopení jako duchovní pravdu a život, čili vcelku pochopení Krista. (Já jsem cesta a pravda a život.)

Kristus slíbil každému život věčný, kdo bude jísti jeho Tělo a pít Jeho Krev. Tato věta bývá s oblibou hlavně nekatolíky vykládána symbolicky (a není pochyby, že má též symbolický význam). Avšak s takovým výkladem se nemůžeme spokojit. Byl by správný, kdyby nebylo poslední večeře Páně, kde on opravdu lámal chléb a ustanovil, aby ji apoštolové opakovali na jeho památku. Když přitom uvážíme, že Kristus neustanovil nikdy nějaký formální obřad, nemůžeme najednou považovati za správné, že by mu šlo pouze o nějakou formu. Označil však způsob, jakým transcendentní Bůh ze své milosti a silou Kristovy smrti napříště bude přecházet do oblasti hmoty tak, aby mohl přetvářet člověka na vědomě věčného tvora, žijícího v domě Božím. Kristus dal lidstvu do ruky srozumitelný prostředek k dosažení spásy, a tím je mše svatá, stane-li se závazným středem křesťanova života.

Zažití této pravdy a skutečný život věčný dostane se však jen tomu, kdo si toho **opravdu přeje** nade vše, a kdo se rozhodne žít podle příkazů Kristových. Spasitelský úkol Kristův by nemohl být proveden, kdyby se nesloužila mše svatá, protože velmi málo duší by samo našlo prostředky, které jim při ní pomáhají. Řekl-li Kristus, že nikdo nepřijde k Otci než skrze něho, musel přece i do budoucnosti zanechat po sobě prostředek, pomocí něhož by mohl neustále odpovídati „zde jsem“ na své pozvání: „Pojďte ke mně všichni.“

Poznámky

1) Budu citovati hlavně tři prameny:

Dr. Jan Ev. Urban O.F.M.: „*K Bohu*“, vydáno roku 1946 v nakladatelství Vyšehrad v Praze. Kniha tato je určena hlavně pro inteligenci a přehledně obsahuje celý způsob myšlení katolického křesťana, význam modliteb, pobožností a způsoby duchovního života. Každý dospělý katolík by se měl s touto knihou nejen seznámit, ale i ji nosit do chrámu nebo na cesty.

Další knihou, již jsem hojně užíval byl *Římský misál* pro neděle a svátky, vydání opatství emauzského v Praze r. 1935 v

překlada a s poznámkami P. Mariana Schallera. Vedle neproměnné části mše svaté obsahuje i proměnné části, informace o vedoucí myšlence té které neděle stručně a výstižně v několika řádcích. Vedle toho podává i smysl jednotlivých částí církevního roku.

Třetí pramen byl: *Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy*, kterou sepsal Emanuel Žák (šesté opravené vydání, vydané v Praze v císařském královském školním knihoskladě roku 1918). Kniha ta sice pojednává o jednotlivých částech mše svaté stručně, ale byla mi blízká, neboť jsem se z ní učil v obecné škole. Jistě existuje mnoho jiných a obsáhlejších liturgik. Mohu tedy jen litovati, že se mi nedostaly do ruky.

Jiných knih kromě *Dacíkových Pramenů duchovního života* (vydala Dominikánská edice Krystal, Olomouc 1947), jsem o mši svaté nečetl. Z *Pramenů Dacíkových* jsem necitoval jen proto, že jsem knihu četl poměrně dávno a neměl jsem času si ji znovu prolistovat. Je to však kniha nadmíru jasná, vyrovnávající se se všemi běžnými otázkami náboženského života.

2) *Weinfurter* nemohl zabránit tomuto odpadu některých svých žáků od vykonávání Církví předepsaných náboženských povinností, protože soukromou a izolovanou koncentrací na Boha nazval středem takového lidského života, který má končit v poznání Boha. Mnohým lidem se potom muselo zdát všechno ostatní vedlejším.

3) *P. Marian Schaller* (op.cit.) v úvodu píše: „Cílem mše sv. jest dokonalá chvála a uctění Boha (oběť chvály), díkůvzdání za prokázaná dobrodiní (oběť díků), smír s Bohem a odpuštění trestů za hříchy (oběť smírná), prosba za milost pro duši a tělo (oběť prosebná).“

4) Toto rozdělení cesty duše k Bohu je prastaré. Odvolávám se třeba na *Ad. Tanquerey: Précis de théologie ascétique et mystique*, vyd. Sociétés de S. Jean l'Évangéliste, Desclée et Cie, Paris-Tournai-Belg.-Rome 1924. Nebo *Dacík* (op. cit.) str. 62, 65, 69.

5) *Dr. Urban* (op. cit.) str. 119-120 o tom píše: Oběť mše svaté jest věčné a skutečné zpřítomnění krvavé oběti Ježíše Krista na kříži nekrvavým způsobem na oltáři, jest týmž obětním úkonem, jak se stal na kříži, ale zároveň vždy novým úkonem oběti, opakovaným jeho zpřítomněním. Jest v nynějším řádě největším dílem vůbec a nic se neděje a dítí nebude většího, není světější události než znovu opakovaná oběť Kristova

ve mši svaté. A pro tento nesmírný děj proto, že jest pramenem a dárcem všech ostatních svátostí a milostí všeho, co Bůh činí lidstvu a jednotlivci....., neboť jedině v ní se nám dává Ježíš Kristus, Dárce všeho ostatního, proto je nejvýš nutno, abychom ji viděli, abychom při ní byli,

abychom se s ní spojovali s plným porozuměním. To spočívá v tom, že **především ve mši svaté nevidíme modlitbu, nýbrž podstatný děj:** tento děj v jejích třech úkonech, v obětování, v proměně, ve spojení (sv. přijímání). Tento trojí úkon musíme mít především na paměti při každé mši svaté. Jest krásné a dobré se modliti s knězem modlitby mešní, ale není to nutné, ano není to nejlepší, ztratíme-li pro slova z mysli sám děj. A i když se modlíme mešní modlitby, nemusíme nikterak říkati všecky, nýbrž kolik stačíme. Nade vše však si upevněme v mysli a paměti tyto myšlenky a úkony duše při Offertoriu - obětování, že přinášíme každý s celou Církví svůj obětní dar. Avšak obětní dar byl vždy pouze zástupcem toho, kdo obětuje, u vědomí, že má býti vlastně obětován a zničen v oběť úcty a smíru člověk sám. Obětní dar tedy zastupuje člověka, a my tedy v hostii a kalichu podáváme vlastně sami sebe. To je význam Offertoria.

Při proměně pak sestupuje sám Bůh, neboť naše oběť nikdy není Boha důstojná a za hřích úměrná. Úměrná oběť musí být nekonečná. I sestupuje Syn Boží a proměňuje naši oběť ve svou oběť, a tím ji činí obětí kříže a dodává jí ceny nekonečné. Ó velikosti a množství slitování, že Bůh nám přichází tak podstatně ku pomoci a **z naší oběti, to jest z nás, činí oběť svou, to jest sebe!**

A ve svatém přijímání vrací nám Ježíš Kristus plody své oběti a naplňuje nás jejími účinky, které především v tom spočívají, že se s námi spojuje, že nám dává svůj život a své působení, takže žijeme a jednáme nadpřirozeně, a potom, že nás vtěluje do svého těla, jehož je hlavou, do Církve své, aby nás s tímto tělem a v tomto těle, které jest jeho, učinil v sobě syny Božími a členy života nejsvětější Trojice na věky.

Vkládejme tedy tyto myšlenky a úkony duše do mešních modliteb, připravujme se tím, že sebereme všecky své práce, bolesti, křivdy, nepochopení, každý úder svého srdce, své touhy, abychom je mohli takto s plným vědomím při Offertoriu vložit na obětní patenu a do kalicha, aby tak byly spojeny v proměně a oběti Ježíše Krista. Jak hluboce zasáhne pak mše svatá do našeho denního života, jak osvítlí jeho běh, práci i otřesy, když pamatujeme, že vše položíme ráno v oběť Bohu a že on ji promění!“

6) Přeje-li si člověk, aby se spojil s Bohem, může si být jist, že Bůh si nepřeje nic jiného více než právě totéž, a že Syna svého Ježíše Krista právě proto poslal na svět, aby nám ukázal tuto cestu ke spojení. Proto řekl Kristus: „Nikdo nepřejde k Otci než skrze mne,“ a dále se jasně vyjádřil, že si přeje, abychom byli jedno s Otcem jako on je s ním sjednocen, tedy ani ne méně dokonale než jak jsou spojeny dvě Božské osoby.

Domnívá-li se proto někdo, že si přeje toto spojení jen ze své vůle a pro sebe, je na omylu. Neměl by zapomínat, že kdyby si tohoto cíle

přál dosáhnouti tak silně, jako si přeje Kristus, abychom jej dosáhli, nemohl by dlouho čekat na splnění své vůle. Největší překážkou je, že si člověk dovede přátí spojení s Bohem jen svou chabou vůlí, a tou potom udržuje působení milosti Boží, místo, aby jí napomáhal. Kdyby člověk svou vůli po spojení s Bohem obětoval ve mši svaté (při Offertoriu), dal ji proměnit ve vůli Boží (při proměňování), a konečně tuto vůli původně svou, ale nyní zcela proměněnou ve vůli Boží, přijal (ve sv. přijímání), zpět do své duše a opakoval tento úkon proměny a přijímání neustále při každé další mši svaté, až by jej správně pochopil a správně se odevzdal, musel by dojít jen mší svatou ke spojení s Bohem.

Každý však nevyunikáme ve své volní odevzdanosti nebo nejsme schopni snadno odevzdat svou vůli Bohu. Proto můžeme odevzdávat Bohu při mši svaté jinou ctnost, třeba lásku, spravedlnost atd. Výsledek bude stejný, povede ke spojení s Bohem. Každou neděli najdeme ve mši svaté jiné Introit a Oremus, jinou individuální cestu ke spojení s Bohem. Jedna z nich bude jistě naše!

Ještě možná hned zde vznikne otázka, týkající se oné vůle Boží se s námi spojití. Proč nedochází k takovému vědomému spojení s Bohem, když Bůh si nic více nepřeje než právě ono spojení s námi, a když my projevujeme, i když chabě, tutéž vůli. Chabost naší vůle však spočívá v tom, že si přejeme jiných věcí více než tohoto spojení (a často si toho nejsme ani vědomi); kdyby se s námi Bůh spojil při každé naší malé touze po spojení s ním, znamenalo by to, že by nás připravoval o svobodnou vůli, čili, že by nás zbavoval něčeho, co nás vůbec činí schopné se rozhodovat, co z nás jednou učiní svobodné, ničím nespoutané Syny Boží. Bůh naši vůli neznásilňuje, i když je špatná. To mnohé lidi mýlí, avšak na druhé straně nám tento fakt mnoho napovídá o věčné svobodě, jaká jest pro nás připravena, a již se nemůže rovnat nic, čemu zde na zemi říkáme svoboda a za co se tak houževnatě dovedeme bít. Kdybychom znali aspoň příchuť pravé duchovní svobody, nic mimo život v Bohu, bychom už nenazývali svobodou.

7) O postojích, které zaujímá věřící při mši svaté nutno také něco říci. Obyčejně se vykládá, že klečením se vyjadřuje úcta a pokora, avšak též povstáním se dává najevo úcta. Bylo by tedy dobře říci, proč se jednou volí ten postoj, po druhé onen a potřetí může věřící třeba zůstat sedět. Všeobecně lze říci, že povstání neznamená jen úctu. Povstáváme jen při čtení evangelia a při čtení posledního evangelia na konci mše svaté. Tímto postojem si správně vysvětlujeme slova Kristova „Kdo má uši k slyšení, slyš.“ Čili jen ten může správně pochopití smysl slov Kristových, která se čtou při evangeliu, kdo se dovede povznést od všeho pozemského, kdo se dovede odpoutat od světského myšlení. Správné pochopení slova Božího vyžaduje plného soustředění na jeho smysl, ale nejen pouhého soustředění, nýbrž soustředění odpoutaného.

Povstáním dáváme na jevo, že hlavu vzdalujeme od země, že povznášíme svou mysl od všeho pozemského a přibližujeme ji k nebesům. V takovém rozpoložení mysl má být člověk, který povstává při evangeliu. Povstáním však také své srdce, svůj cit vzdalujeme od pozemského, od země. Je tu skryta pobídka, abychom se celí oprostili jak rozumem tak citem od hmoty. Z toho plyne též poučení, kdo může správně porozumět slovu Božímu.

Pokleknutí znamená sice něco podobného jako povstání, ale duševní postoj je při něm zcela opačný. Při pokleknutí jde věřícímu především o to, aby jeho nižší, zvířecí (tělesná) a lidská přirozenost odpadla, aby se vrátila k zemi, aby se ponížila, aby se pokořila, aby téměř neexistovala, aby nepřekážela vzestupu duše nebo proměně, která v ní nastává. Proto se kleká např. při proměňování. Ono totiž představuje, jak bude později vysvětleno, smrt Ježíše Krista na kříži, čili zrušení člověka a nastolení Boha na jeho místo, a vztaženo na nás, znamená proměnu marnotratného syna v Syna Božího. Sedíme-li (ovšem též když ležíme), nejsnáze se oprostíme od fakticky stále existujícího pocitu tělesnosti, neboť se ani podvědomě, neřku-li vědomě, nemusíme tolik starat o rovnováhu těla a můžeme proto snáze stáhnouti všechny své smysly do sebe. V sedě snáze dosahujeme klidu a vyrovnanosti mysli.

Touto poznámkou je vysvětleno, jaký postoj se pro koho hodí při modlitbě podle jeho nálady, potřeby a založení. Je zřejmo, že nemůže zůstat neměnný při změně citů, dále u lidí proměnlivých. Někdy se člověk nejsnáze k Bohu přibližuje pokorou, a té odpovídá pokleknutí. Jindy člověk pociťuje potřebu pozdvihnouti k Bohu mysl a lépe porozumět jeho vůli, a proto povstává. Opět jindy je unaven životem a vším kolem sebe, vzpomíná na slova Kristova „Pojďte ke mně všichni, kdo jste obtíženi a já vás občerstvím“ a pak buď doopravdy putuje nebo usedá.

8) Svatý Tomáš Akvinský přirovnává vznik našeho života k vodě ve džbánu, vzaté ze studně. Mám-li prázdný džbánek a chci-li vodu, sám však nevím, kde ji nalézt, předám džbánek jinému člověku, ten jej předá třeba zase jinému a tak jde džbánek řadou, až někdo na konci té řady, kterého ani ze svého stanoviště nevidím, ani jej neznám, nabere ze studně vody. Usuzuji z toho, že někde je studna, ze které pochází voda v mé nádobě. Nádoba mého těla je také naplněna životem. Bezprostředně jsem jej přijal od svých rodičů, ti opět od svých rodičů atd. Na konci té řady musí být věčný pramen života, kterému říkáme Bůh. Musí tam býti, protože ani já sám ze sebe, ani moji rodiče se sami nestvořili, nýbrž jen život přejímali od svých předků. Nikdo nemá

schopnost dáti nám život než Bůh. Rodiče nám jen předávají život jim samotným darovaný, a pak předaný.

9) Cokoliv se stane při vzestupu duše samoučelné, odsuzuje ji k zastavení vývoje. Snaží-li se někdo stát čistým a mravným, ale ze sebezalíbení, čili proto, že by se jinak sobě nelíbil, a že by jinak sebe nemohl míti rád, pak jednak nikdy nedosáhne dokonalé očisty, jednak jí nebude mířit k Bohu a jednak nepozná, že není dost čist, jelikož sebeláska zakalí sebezpoznávací schopnost. Takovému člověku se nedostane vyšší milosti osvícení, protože nesplňuje základní požadavek pro její přijetí: proměnu své vůle ve vůli Boží.

10) Někdo by mohl namítnouti, že bohužel nemá žádnou takovou ctnost, která by stála za řeč a již by mohl beze studu v Offertoriu nabídnouti Bohu. Kdo však má o sobě tento dojem, ať už oprávněně nebo neoprávněně nebo z pokory, je na tom stále lépe než ten, kdo si předstírá, že se Bohu odevzdává celý, avšak sám sebe obelhává, jelikož

ve skutečnosti je tomu naopak. Nestranný, třebas neosvícený pohled na jeho život to lehce prozradí. Tento druhý se podobá falešnému farizeji, jehož modlitba je bezcenná. Kdo však ví, že má jen zárodky ctností a některý z nich obětuje Bohu, podobá se vdově, která dala sice malý peníz, protože však dala z mála, věnovala více než bohatec. Nezáleží na velikosti oběti, když nejsme bohatí, avšak na upřímnosti a opravdovosti.

11) Jak se tato proměna lidské vlastnosti v Božskou, tj nadpřirozenou mohla stát, to se dá částečně pochopit i rozumem. Má-li dojít k nějaké proměně lidského v Božské, musí být toto lidské stejné podstaty jako ono Božské a smí se od Božského lišit jen ve množství, jakosti a ve způsobu užití. Ukažme si tento rozdíl např. na lásce. Lidská láska nemůže se rovnati lásce Boží, která je všeobsáhlá. Nemůže se jí však především vyrovnati způsobem, jak jí člověk užívá. Naše láska se vždycky ubírá určitým směrem a člověk si ani nedovede představití lásku, která by nesměřovala k určitému předmětu lásky, k milovanému. Avšak Boží lásku si musíme lidsky nedokonale představití jako nekonečně velikou nádrž, z níž jsou sice napájeny všechny prameny lásky, směřující určitým směrem (i lidská láska), avšak podstatná část oné nesmírné zásobárny vůbec není závislá na předmětu, ke kterému směřuje; je to existence sama o sobě nezávislá existence lásky, právě tak nezávislá jako Bůh. Neboť není-li Bůh závislý na ničem jiném než na sobě, ani kterákoliv jeho vlastnost nemůže být na ničem závislá. V tom je podstatný rozdíl mezi lidskou a Božskou láskou. Lidská láska vzniká a

vzbuzuje se milovaným předmětem. Proto má vždycky určitý směr, a jakmile ho ztratí, sama se ztrácí. Božská láska by se neztratila a nezmenšila ani tehdy, kdyby neměla koho milovati. Z toho lze pochopiti, že Boží láska je věčná a žije Bohem samým. Dále lze pochopiti, že spojíme-li svou lidskou lásku s láskou Boží, spojíme se s celým Bohem. A protože jako s láskou je tomu s každou jinou Boží vlastností, spojíme-li kteroukoliv svou vlastnost s jí odpovídající absolutní vlastností Boží, dosáhneme spojení s celým Bohem. Proto má význam při mši svaté věnovati třeba jen jednu ctnost, a je-li tato obětována bezvýhradně, přinese nakonec úplné spojení s Bohem.

12) Osvícení i pro všední život a světské záležitosti dostane se člověku jen tehdy, když si je neřádá. Boží vedení ve světském počínání je samozřejmě zdarma přidáno každému, kdo hledá především království Boží. Na cestě osvěcovací nemůže už býti ani řeči o tom, že by člověk mohl hledat něco více, raději s větší pečlivostí než právě svého Boha.

Při obětování bylo těžké odevzdati se cele Bohu tak, jak bychom měli v tu chvíli přestat žít vlastním životem. Bůh sice od člověka nikdy neřádá, aby se nějak rozplynul v nic, nýbrž naopak si přeje ho zachovati na věky, avšak jedna část lidské individuality přece jen má zmizet, a to ona, jež způsobovala, že jsme nikdy necítili svou sounáležitost s Bohem, nýbrž se světem. Všechny pásky se světem musí být přetřhány, pokud nám nedovolují, abychom přepluli přes oceán svých špatností na loďce poznání, Pravdy. Takové odevzdávání sebe Bohu musí proto člověk pociťovati jako opravdovou smrt se všemi průvodními pocity strachu a umírání. Jde však o umírání vnitřní, které navenek nikomu nemusí být patrné, přestože je skutečnější než hmotná smrt.

Ono vnitřní umírání je skutečná proměna z pocitu oddělenosti od Boha do života stále úzce spojeného s Bohem. Proměna ta spočívá též v tom, že místo pásek, které nás připoutávaly ke světu a věznily nás v něm, tvoří se pásky i s Bohem a se světem. Mají však zcela jinou povahu než pásky světské. Podobají se onomu existování Boha ve stvoření, oné všudy přítomné jsoucnosti, která nepoutá, nýbrž osvobozuje a přece je mocnějším poutem než všechny ostatní pomíjivé svazky. Toto nové tajemné pouto je založeno na vědomé vnitřní a věčné příbuznosti lidské duše s jejím věčným Otcem a s jejím milujícím Ženichem Ježíšem Kristem. Je to pouto, na něž narážel Ježíš, když pravil, že cokoliv učiníme nejmenšímu z bratří svých, jemu učiníme. On se cítil být obsažen ve všech tvorech, a proto dobro konané pro kteréhokoliv tvora, je dobrem konaným též pro něho. Je-li člověk Bohem osvícen, koná však toto dobro vědomě a vždy za všech okolností pro Krista bez ohledu na to, zdali se zdá, že jedná světsky nebo provádí úkony náboženské.

Jen on ví, pro koho pracuje a ostatním toto pouto musí zůstat skryto, neboť je výslednicí něžné hry lásky mezi ním a Kristem, jejímž svědkem není nic smrtelného ani v člověku samém. Svědkem je jedině duše sama se svým věčným životem, odvozeným ze života Božího.

13) Jsem si jist proto, že Kristu věřím jako vtělenému Bohu. Řekl-li, že kdo jí jeho tělo a pije jeho krev, bude mít život věčný, vyslovil základní poučku o tom, co máme dělat, abychom se spojili s Bohem.

14) Nikdo nevejde k Otci než skrze mne, řekl Ježíš Kristus.

15) Tady nejde o nějaké symbolické rčení, neboť vědomý život v Bohu a s Bohem je něco skutečnějšího než život zde na zemi. Zmíněnou proměnou se ocitá duše na prahu vědomého věčného života, avšak nemůže v něm trvale přebývat, poněvadž ještě nedorostla k trvalému spojení. Pociťuje již jeho předchuť, dovede se na chvíli vzdáliti ze světa a zapomenouti na tělo, ale pak se musí zase vrátiti. V mystice se toto období vyznačuje extasemi. V životě Ježíše Krista o něm najdeme poučení zvláště v evangeliu sv. Jana od křtu v Jordánu až po ukřižování Páně. Odkazují zde na povšechné pojednání o tomto vzestupu na své dílo *Mystika, díl I.*, a na zevrubnější pojednání ve *Výkladu evangelia sv. Jana*. Pro nás při sledování mše svaté je poučné, že proměňování vytváří u každého, třeba jen nepatrně duchem při mši přítomného křesťana, jakousi abstraktní navenek nepoznatelnou změnu uvnitř duše a vnitřně jí pohne kupředu na cestě k Bohu, ale v životě smyslů taková změna je nezjistitelná, když ji člověk nezkonkretisuje ve sv. přijímání, provedeném s opravdovou upřímností. Tak si vysvětlujeme, že tolik duší má zdánlivě tak malý užitek z přítomnosti na mši svaté. Vnitřní, skrytá, smysly nepoznatelná jejich připravenost vzrůstá sice, ale zevní život zůstává nezměněn a nezlepšen.

Stav takového světského člověka bychom však mohli přirovnati ke vzezření stromu, který dole podřezávají pilou. Pořád stojí jako by nedotčen a najednou se skácí jako rázem podřatý. Ve skutečnosti však pila pracovala déle již před chvílí pádu stromu. Čili neobětuje-li člověk při mši svaté sám sebe, ale je jí pravidelně zbožně přítomen, způsobuje v sobě nerovnováhu mezi vnitřním a zevním světem. Nakonec se jednoho dne jeho světský život nemá o co opřít, vnitřní ho dále nic nepodporuje, aby pokračoval ve světském způsobu života a on je zdánlivě náhle jako by prudkým zásahem milosti Boží vytržen z bezstarostného a ze dne na den žitého života, ocitá se vědomě před věčností a je nucen se s ní vypořádat.

16) Nezbytným předpokladem pro správné porozumění této ústřední části mše svaté, části, pro níž mše se stává svatou, je pochopení správného smyslu Kristovy smrti na kříži. Katolíci by se neměli spokojit s tím, co o ní ví z hodin náboženství, které byly určeny především pro děti. Dospělému člověku nemůže stačiti to, co uspokojovalo dítě. Křesťan musí znát cenu smrti Kristovy a nesmí ji považovat za pouhou mučednickou smrt. Vždyť za poslední války i mnozí lidé byli krutě mučeni v koncentračních táborech a přece smrt ani jednoho z nich nemůže mít význam smrti Kristovy. I kdyby se byl některý z těch mučedníků obětoval za jiné, měla jeho smrt jen cenu lidskou a nikoliv božskou. A tato cena smrti Kristovy není dána jen jeho Božským původem. Není též jen historickou událostí. Je něčím ustavičně přítomným, co neztratí význam do skonání světa. Kdokoliv totiž bude chtít vstáti z mrtvých k věčnému životu, bude muset podstoupiti stejnou smrt ukřižováním jako Kristus (viz Kristova slova, že neodumře-li zrno v zemi, do které padlo, zůstává samo; ale odumře-li, přináší hojný užitek). Jinak zůstane sám svým vědomím oddělen od Boha. Co rozumíme onou smrtí na kříži, kterou má po příkladu Kristovu zemřít i křesťan? Jsou to snad nějaké pocity, stigmata nebo tajemné mystické stavy? Je to mučednická smrt pro víru? Nic z toho. Neboť to všechno může být z milosti Boží člověku přidáno k oné vnitřní proměně smrtí na kříži, ale není toho nezbytně zapotřebí. Smysl své smrti Kristus nejlépe vyjádřil sám posledními slovy na kříži: „Otče, do tvých rukou poroučím svého ducha!“ (Luk. XXIII,46) Umřítí s Kristem znamená předati svého ducha do rukou Božích, nic více nic méně. Souvisí s tím arci mnoho jiných věcí, ale o tom v tomto krátkém pojednání nemůže být zmínka. Zde stačí sledovat ústřední myšlenku. Dokud se náš duch potácel v rukou tohoto světa, našich přátel, tužeb, vášní a zájmů, avšak má-li umřít s Ježíšem, má přebývati v rukou Božích. Co je to přebývati v rukou Božích by nám mohli jen poněkud vysvětliti svatí. Je to zajisté zkušenost, která se nedá popsati. Vidíme však z příkladů svatých, že se stal touto vnitřní proměnou pro ně méně skutečný vztah k zevnímu světu než vztah k Bohu, s nímž ustavičně chodili. Byli naplněni jistotou (už ne jenom vírou), že Bůh je s nimi a že nikdo jiný není jejich pánem než On. Podle toho jednali.

Zbývá nám ještě pochopiti, že sami o sobě a ze své síly nemůžeme dospěti k vědomému společenství s Bohem, a že je nám bezpodmínečně zapotřebí smrti Kristovy, z níž bychom načerpali sílu - a to nejen vzpomínkou - k vlastní smrti pro svět, k vlastnímu ukřižování. Jaké povahy je ona síla Kristovy smrti? Je to síla věčně živého a trvajícího odhodlání Syna Božího otevřít nebeské království všem, kdo chtějí za ním jít. Kristova smrt se podobá otevření dveří do království nebeského. Těmito dveřmi lze kdykoliv vejíti, před dvěma tisíci lety, dnes i kdykoliv jindy. V tom tkví pravá podstata milosti Boží, která se nám ustavičně přináší ve mši svaté. Tam máme dodnes možnost při

proměňování se připojití upřímně k oběti Kristově a být s Kristem společně obětováni. A stane se s námi něco podobného jako s lotrem na kříži, který činil pokání a jemuž Kristus řekl: „Dnes budeš se mnou v ráji.“ (Luk XXIII.43) Tato řeč Kristova k lotru je rovněž věčně platná jako všechno, co Kristus činil a mluvil. Připojíme-li se ještě i dnes bezvýhradně ke Kristu v jeho oběti ve mši svaté, i na nás se budou vztahovati Jeho slova o okamžitém vstupu do ráje. Proč nelze něco takového učiniti bez Krista? Protože duch lidský, který zná jen věci časné a pomíjející, nenachází ve světě ani jednoho styčného bodu mezi sebou a věčností, pokud nepřijme nějakou spojovací pásku od samého Boha. S věčností se může spojit jen to, co už žije ve věčnosti. Naše mysl žije v časnosti a pomíjejícínosti tohoto světa. Proto musíme být posvěceni samotným Synem Božím, abychom se stali hodni ne svou zásluhou, ale

pro posvěcení Jím dané, žítí vědomě věčným životem. Mohlo by se říci, že naše duše je nesmrtelná, a proto se může vlastní silou a povahou podobnou nesmrtelnosti Boží, vymaniti z pouhého vědomí světa a začít si uvědomovat Boha. Ale vědomí naší duše, jak je všichni známe, je vázáno na zprostředkování smyslů, a v jejich dosahu není nic mimo hmoty, nic nadsmyslného, tedy teprve ne vnímání Boha. Kdyby smysly měly schopnost vnímati Boha, pak by věru nebylo zapotřebí víry a každý by se mohl přesvědčiti o existenci Boha vlastníma očima. Má-li však někdo např. vidění Krista a nejde-li přitom o vlastní představu člověkovu, pak nevidí Krista zrakovým smyslem, nýbrž působením milosti Boží, přímo očima Božíma, oním novým duchovním životem, který v nás má narůst, oněmi novými smysly, o nichž je zmínka ve Zjevení sv. Jana. Proto mohl sv. Jan

ve Zjevení říci, že nikdo Boha neviděl. Smrtelné nezří nesmrtelné.

17) Jak často přistupovati ke stolu Páně? Toto století bylo svědkem úplného převratu v myšlení samotné Církve stran hojnosti sv. přijímání. Je nám dobře známo ze života některých svatých, že když chtěli častěji přijímati, museli mít k tomu dokonce zvláštní povolení, protože nebylo zvykem přistupovati ke stolu Páně více než třikrát ročně. Doporučuje-li Církev v novější době všeobecně co nejčastější sv. přijímání, má k tomu jistě dobré důvody, protože není pochyb o tom, že na tento úkon se musí klást důraz co největší. Vždyť jen tak lze prohloubiti a udržeti vnitřní život křesťanů. Avšak bylo by pochybné, kdyby se kladl důraz jen na časté sv. přijímání a ne na lepší přípravu. Domnívám se snad právem, že při častějším sv. přijímání je zapotřebí ještě důkladnější přípravy než jen při občasném, nemá-li tento úkon se zmechanisovat a takřka postavit na hlavu.

Kněží správně vybízejí k hojnému sv. přijímání, ale nemají v ruce prostředky, jak způsobit, aby se přijímání Tě-

la Páně nestalo pouhým zvykem, který nepřináší do lidského života světlo. Připravuje-li se křesťan na sv. přijímání dlouho, může je vykonat dokonce zbožněji, než když nahradí jakost množstvím. Nemělo by se proto bez uvážení všem doporučovat třebas týdenní nebo i měsíční sv. přijímání. Člověk, který tak často přistupuje ke svátostem a nejeví známky zlepšení i po stránce lehkých hříchů a nepřestává žít malicherným životem, plným všech možných připoutaností ke světskému, začínající přílišnými a všetečnými řečmi a končící sobeckým jednáním, prozrazuje, že nemá ducha Kristova a že jej dokonce ani nepochopil. Takové případy jsou časté a mohou je sledovati spíše laici než kněží, protože ti se obvykle nemohou tak často setkat se svými ovečkami ve světě. U takových lidí schází mnohé: především řádné poučení o významu a posvátnosti eucharistie, pak neochvějná a vytrvalá touha se polepšit a najít Krista i ve všedním životě a posléze přímo snad vrozený nebo Boží milostí vlitý pocit zodpovědnosti za svou duši i za nejbližší okolí. Jinak se stává, že někteří lidé přistupují ke sv. přijímání ne se soustředěným a vroucím duchem, ale s pouhým tělem, a i když nemůžeme v takových případech přímo mluvit o svatokrádežném sv. přijímání, protože takoví lidé nemají těžkého hříchu, můžeme prohlásit, že jde o zplanění náboženského života povrchností, o ukolébávání duše ke spánku.

Zde by se dalo namítnouti, že není-li lidská duše zatížena těžkým hříchem a přijímá Krista, že přece na ni musí působit jeho obrodný a přerostující vliv tak jako tak. Dá se namítat, že není-li tomu tak, jde při sv. přijímání buď jen o autosugesci nebo jen o sílu lidské duše a ne o přispění Boží. Vždyť Kristus přišel na svět k vůli nemocným a ne k vůli zdravým, a proto ti nemocní právě mají přistupovat ke Kristu. Avšak tyto námítky se dají snadno vyvrátit. Kristus řekl, že ne ten, kdo mu říká „Pane, Pane,“ vejde do království nebeského, ale kdo plní vůli Otcovu. Této úcty k Bohu a k jeho příkazům je nám třeba. Jinak přistupujeme k oltáři tělem a ne se žíznícími ústy své duše. Nic božského se do ní nemůže vlít, protože je plna jiných věcí než věcí Božích.

Musíme umět duši vyprázdnit, a to nejen od hříchu, ale ode všech světských věcí. Proto mše svatá nezačíná hned sv. přijímáním, které by jinak stačilo pro nasycení duše.

Vedle svatého přijímání je třeba poctivé a neustálé snahy, aby celý náš život mohl stát a také stál pod kontrolou Boží. Jinak se sv. přijímání stane hříšným spoléháním na milost Boží, stane se zástěrkou pro duchovní lenost a nestálost. Kdo chodí častěji ke stolu Páně, nesmí tam jít proto, že se nedovede zbavit některých hříchů jinak, než že po prohřešení je zase smyje. Taková zpověď a přijímání nakonec vypadá tak, jako by se konaly proto, aby se člověk mohl tím lehkomyšlněji oddat hříchu. Evangelium na jednom místě nám mluví o deseti malomocných, jež Kristus vyléčil. Jen jeden se vrátil a vzdal Bohu dík za uzdravení a

jen on byl asi trvale zdráv. Opětovaný hřích a s ním opětovaná zpověď a přijímání jsou projevem takové nevděčnosti vůči Bohu, kterou prokázalo Ježíši Kristu oněch devět malomocných. A poměry dnes nejsou lepší než za dob Kristových. Také dnes devět desetin katolíků nevděčně se stará hned po odchodu od stolu Páně zase jen o své měšce a světský život a ne

o cestu Páně. Je jisto, že převážná část lidí si nejde ke sv. přijímání pro živého Krista, a pak není divu, že v nich Kristus nežije. Nemohou dostat, co si přejí získat, protože Bůh dal člověku svobodnou vůli a nikdy ji neznásilňuje. Kristus přece varoval, aby jeho učedníci neházeli perle sviním. Vedení duši k častému sv. přijímání je tak odpovědné a těžké, že bez osvětlení se může lehce stát, že bude zmíněný Kristův příkaz překročen. Když potom nevyrostá časté sv. přijímání z vnitřní potřeby duše, nýbrž je založeno jen na radě zpovědníkově, trvale uzavře člověku možnost touto cestou se spojit s Bohem. Dotyčný člověk si sám dokáže neúčinnost častého sv. přijímání a pokračuje-li i potom v požívání sv. hostie, činí tak jen proto, aby si nezadal před svým zpovědníkem nebo aby si nerozhněval Pána Boha. To jsou ovšem nedostatečné pohnutky k častému sv. přijímání. Také zvyk k němu neopravňuje. Mluvím-li s takovými lidmi, řeknou mi téměř všichni: „První sv. přijímání na mne působilo nejmohutněji, znamenalo opravdový zlom

v mém životě, ale o těch nynějších se už dá vytušit pochybnost, že tato cesta asi nevede až na konec možného vývoje. Tam opravdu nevede tehdy, když sv. přijímání není vyvrcholením snahy po co možná nejdokonalejším spojení s Ježíšem Kristem, nýbrž když je jen jakousi pilulkou proti bolení hlavy z návalu světských starostí a zájmů.

Sv. přijímání musí stát na vrcholu naší snahy po duchovní čistotě, dokonalosti a po spojení s Bohem. Dokud není touto snahou podloženo, nesmí být tak časté, aby nezevšednělo. Neomlouvá ani to, že je někdy jediným východiskem z těžkého hříchu. Ale tehdy v takové poměrně nízké vývojové fázi duchovního života, jak již bylo řečeno, nesmí se stát prostředkem k uspávání svědomí. Je-li naopak podloženo velkou touhou po Kristu a po dokonalém soužití s ním, pak nemůže být nikdy dost časté. V takovém stavu touhy by měl žít kněz, neboť denně přijímá. Není-li tomu tak, měl by přezkoumat všechny své prostředky ke zduchovnění a celý svůj život mimo mši svatou a při ní.

18) Vedle proměnlivých částí mše svaté mění se také kněžské roucho podle církevního roku a speciálního účelu, pro nějž se mše svatá slouží. Často se mi klade otázka, proč se při mši svaté užívá tolik nádhery. Vyslovují se názory, že dnes by se např. mělo upustit od takového „výstředního“ odění. Je pravda, že krásná odění, rozžaté svíce a umělecky vyzdobený oltář by ničím nebyly a nic by nezakryly, kdyby tu

nebyla duše knězova a duše věřících ještě slavnostněji připravená a opravdu nábožně naladěná. Klade-li se tak velký důraz na zevní úpravu oltáře a rouch, je to důkaz, jak pečlivě má být připraveno nitro lidské. Není pochyby o tom, že kdyby zevněšek oltáře a kněze byl nedbalý anebo běžně světsky vyhlížející, sváděla by tato povrchnost k tomu, aby se akt mše svaté nepovažoval za nic jiného, než čím je ostatní běžná lidská činnost. Avšak, jakmile vstoupím do chrámu, mám si uvědomit, že předstupuji před Boha. Kdybych předstupoval před krále nebo presidenta nebo před jinou významnou osobnost, stěží by bylo omluvitelné, že jsem se nedbale oblékl. Bůh však mně musí být někým daleko důležitějším než nejvýznamnější nebo nejmilovanější člověk a proto nebude podivné, když před ním změním i zevní chování a všechno, co s ním souvisí. Namítá se mi, že přece Bůh je všudypřítomný a není jen ve chrámu. Je prý dokonce nebezpečné rozlišovat mezi pobytem ve chrámu a jinde mimo něj. Pak se stává, že se člověk chová ve chrámu zcela jinak než ve světě a nezlepšuje svůj světský život. Uznávám, že tomu tak může být, pokud člověk nechápe správně mši svatou a neví, že se nekoná jen pro ni samu, ale aby poskytla člověku sílu ke zlepšení světského života. Člověk si má na mši svatou pro tuto sílu jít a vědomě ji má

z ní čerpat. Pak není možné, aby z ní odešel nezměněn. Bůh je všude, to je pravda, ale ať si nikdo nepředstírá, že jej někdo vidí všude, a že jej vidí snáze tam, kde se mu jeho přítomnost záměrně nepřipomíná. Duši, která velmi pokročila v náboženském životě, připomíná sice všechno jejího milovaného Krista a Stvořitele, ale jen proto, že je plna milosti Boží, jež se běžně nemůže projevit u nepřipraveného člověka, nemá-li znamenat znásilnění lidské přirozenosti. Proto bych radil všem bořitelům chrámů, aby si z vlastní zkušenosti zjistili, kolikrát např. šli do přírody za tím účelem, aby tam našli Boha, a kolikrát v takovém případě zase sami, podle vlastního zdání, se mu tam přiblížili. Barva bohoslužebného roucha má vyjádřit city, které chce Církev vzbudit v různých dobách v srdcích věřících. Jde tu o záměrnost, nikoliv o náhodnost, s jakou by nás např. mohla vychovávat příroda. Jednou bychom tam mohli vidět krutý zápas o život, podruhé třeba dojemné soužití tvorů. Při mši svaté a uvnitř chrámu je všechno zařízeno tak, aby to zvyšovalo posvátnost okamžiku služby vyhrazené Bohu.

Bílá barva rouch značí nevinnost, slávu a radost. Bílých rouch se užívá o svátcích Páně, Panny Marie, andělů a svatých vyznavačů. tj. těch svatých, kteří nezemřeli mučednickou smrtí.

Červená barva značí lásku; jest to barva krve a ohně. Červených rouch se užívá o svatodušních svátcích, o svátcích sv. Kříže a umučení Páně a o svátcích sv. mučedníků.

Fialová barva značí kajícnost. Fialových rouch užívá církve v dobách kajících (v adventě a postě), o suchých a křížových dnech, o vigiliích a o svátku Mláďátek.

Zelená barva značí naději věčného života. Rouch zelených užívá Církev v době po Zjevení Páně a po sv. Duchu, nepřipadá-li na ně svátek, který žádá jiné barvy.

Černá barva značí smutek. Černých rouch užívá Církev na Velký Pátek a při službách Božích za mrtvé. Podle této barvy roucha lze upravití základní postoj lidské duše a je potom naděje, že člověk snáze vystihne smysl onoho dne nebo oné části církevního roku, při níž je ta která mše svatá sloužena.

19) Vysvětlivky v závorce jsou vesměs přejaty buď ze *Žákovy Liturgiky* nebo ze *Shallerova* překladu *Misálu*. Jsou však někdy podány ve zkratce, jindy rozšířeny o vlastní dodatky.

Zvonkem se označují jednotlivé části mše svaté ne proto, aby se vždy při zazvonění udělal kříž. Mše svatá byla původně v Římě sloužena potají v podzemních chrámech a katakombách. Tam byli věřící často velmi vzdáleni od oltáře, nebo se ocitli v chodbách, kam se sice donesl zvuk, ale odkud třebas nebylo ani vidět na oltář. Bylo nutně třeba zvoněním upozorňovat na jednotlivé fáse mše svaté, aby všichni v modlitbách a sledování děje pokračovali stejně. Uvědomujme si dobře tuto historickou pozůstalost jako něco, co by v nás mělo vzbuzovat vzpomínku na těžké a slavné doby pronásledování křesťanů a nepřejme si, aby toto rozmezování mše svaté bylo zrušeno.

Co se týče samotné mše svaté, nacházíme její pojem již v *Didaché* z prvního století po Kristu. Podle staré tradice sv. Matouš byl proboden kopím, právě když sloužil mši svatou. (Tento odstavec přejat z úvodu k Římskému misálu P.Schallera (op. cit), str. IX.)

20) Jen krátce o významu pokřížování. Je pochopitelné, že znamení kříže se během mše svaté objevuje vícekrát než při jiné bohoslužbě, poněvadž celá mše svatá míří k oběti Ježíše Krista na kříži a vede nás ke stejné oběti s ním. Znamenáme-li se křížem, bereme na sebe úkoly, které

na nás klade Kristus. Obávám se, že všechen význam, který se obvykle podkládá znamení kříže, nevystihuje úplně všechnu cenu, kterou pro nás kříž Kristův neustále má, a dobře jsem si vědom, že neporozumíme tomuto plnému jeho významu, dokud sami nebudeme s Kristem ukřížováni

pro tento svět. Ve kříži na čele vidí mnozí projev touhy zachovávatí své myšlenky čisté, ale nejen pro čistotu samu, nýbrž aby se aspoň

částečně naše myšlenky přiblížily čistotě Božího myšlení, aby k tomu člověk dostal požehnání Kristovo a jeho posilu, aby každá naše myšlenka se stala službou Kristu, aby naše mysl dokázala spočívat v Bohu a jeho se přidržela, aby nás neoddělovala od něho, aby nás nevedla

k vlastnímu jednání bez ohledu na vůli Boží. Křížem

na ústech si připomínáme čistotu řeči, jakou vynikal Kristus a v jaké ho máme následovati; naše řeč může být plná radosti, neboť nemůže být radostnějšího člověka než toho, který pocituje pomoc a přátelství Boží, avšak nesmí být hrubá, nešlechtná, ostouzivá, lživá a oplzlá. Všechna láska, která se netýká Boha nebo jej vynechává anebo se dokonce obává jeho přítomnosti, je pomíjející a špatná. I bližního máme milovati především pro jeho věčnou duši, jejímž úkolem je dospěti k Bohu. I když se staráme o světské blaho svých bližních, musíme mít na mysli, že jím máme pro ně utvářeti výhodnější a klidnější prostředí ke sledování věčných cílů.

Kříž Kristův pevně tkvěl v zemi a přesto stejně pevně a nepoddajně se vzpínal k nebesům. Nemáme proto utíkat ze světa, na nějž jsme byli posláni, abychom v něm získali život věčný.

Ale nemáme přestat též ani chvíli upínat svůj vnitřní zrak k nebesům, jako ke své věčné vlasti. Příčné břevno kříže budiž poučením naší mysli, že její sídlo není sídlem těla, které se musí stále dotýkati země. Mysl se může vysoko povznést nad zem a může veškerou činnost vést

k vyrovnanosti, ke které by nás sama smyslová činnost nikdy nemohla dovést.

Kříž je dále znamením, že nemáme jiného vůdce než Krista a že jeho cesta vede do věčnosti.

Slova, která pronášíme při znamení kříže, znamenají náš věčný cíl a pravý smysl života. K Bohu Otci, k našemu Stvořiteli, do našeho věčného domu, odkud jsme kdysi odešli jako marnotratní synové a kam se máme zase vrátit. Cestou Ježíše Krista, Syna Božího, neboť i naším úkolem je státi se vědomě Syny Božími. Ježíšova cesta je zbourat tento chrám, zbourat modlu hmoty jako střed života a postavit chrám nový, věčný, tak, jak ukázal svou smrtí na kříži. A konečně ve jménu Ducha svatého, abychom porozuměli správně všemu, co máme dělati a jak mysliti, abychom znali vůli Boží, neboť Duch svatý je Osvětitel. Abychom zažívali věčný mír duše, neboť Duch je Utěšitel. Amen znamená „tak se staň!“

21) Nesprávný překlad těchto slov by byl: „Před Boha, jenž je původem radosti mé od mladosti mojí.“ Latinský originál totiž zní: „Ad Deum qui laetificat juventutem meam,“ (viz *Schaller: Římský misál*, op. cit. str. 3.).

22) Tento žalm 42 verš 1-5 se vynechává ve všech mších zádušních a po celou dobu pašijovou (od Smrtné neděle do Zeleného čtvrtku), vyjímaje svátky (Schaller, op. cit. str. 3.).

23) V tomto bodě jsem také často dotazován, proč je nutné, aby se svatí za nás přimlouvali, když je přece Bůh naším nejmilosrdnějším a nejlaskavějším Otcem. Je potom třeba jej přemlouvat k milosrdenství? Není takové pojetí Boha velmi nedokonalé? Nepředstavujeme si jej potom jako chybujícího a váhavého člověka? Tyto vlastnosti přece Bůh nemůže mít! Bylo by tomu tak, kdyby nebylo třeba přimluvy chápat trochu rozumněji. Pochopením, v čem je podstata pomoci svatých, snadno si též zodpovíme všechny ostatní otázky.

Každý svatý došel určitou jemu vlastní cestou ke spojení s Bohem. Ve velikém rámci křesťanství je pro každou duši připravena individuální cesta, která v zásadách křesťanských je sice u všech stejná, ale ve způsobu provedení je u každého jiná. Podle povahy jednotlivce převažuje u jednoho čin, u jiného cit, u jiného opět myšlenka. Ale i když si vezmeme např. všechny světce, u nichž převažovala láska, najdeme u každého z nich podstatné rozdíly v lásce. Vedle toho do každé individuální cesty musely být přidány všechny zmíněné složky, i když jedna

z nich převládala. Ani jeden svatý se nepodobal ve volbě prostředků zcela druhému. Proto jejich náboženské zkušenosti měly rozdílné zabarvení, a proto má též pro nás význam, abychom četli životopisy a výroky svatých. Každý z nich nás může doplnit po jiné stránce, v níž zvláště vynikal. Je-li tomu tak, pak také snadno pochopíme, proč Kristus řekl, že je u Boha mnoho příbytků. Jedno ze správných vysvětlení je, že se lidská duše nerozplyne u Boha v nějakou metafysickou kaši, nýbrž zachovává si svou individuální povahu i svou vlastní zkušenost. Této lidské zkušenosti je nám třeba, abychom se vymanili ze svých chyb a našli správné individuální prostředky ke zduchovnění. Tato zkušenost je v duších světců uložena na věky. Od nich ji můžeme získat, sílu k uskutečnění některé ctnosti, ke které se sami nedokážeme propracovat. Přimluva svatých u Boha potom nabývá úplně nové tvářnosti. Jejich duše už mají sílu od Boha, aby nám mohly pomáhat. Pomoc z této nevyčerpatelné zásoby zkušeností a síly k jejímu uskutečnění je onou vyslyšenou přimluvou u Boha. Svatí přece přijali své schopnosti rovněž od Boha a stále jsou

v nich závislí na Bohu, protože musí být jakési ustavičné přeplývání moci Boží do jeho svatých, když existuje dokonalé spojení Boží se svatými. Tato závislost svatých však neznamená nějakou nesvobodu, poněvadž

proud Boží milosti u nich nemůže být už ničím přetržen. Oni jsou totiž jednou provždy spaseni.

24) V Indii se nám někteří lidé diví, proč se u nás všeobecně doporučuje zaujmouti vůči Bohu postoj kajícího hříšníka. Oni tvrdí, že se potom člověk cítí neschopen pozdvihnouti hlavu a ještě více se topí ve svých hříších než dříve, protože si jich více všímá a často je zveličuje. Měli by pravdu, kdyby tu v křesťanství neexistovalo okamžité odpuštění hříchů Bohem prostřednictvím kněze. Tento nedostatek lze opravdu vytknout četným nekatolickým církvím a sektám, kde se netvrdí, že by kněz měl moc odpouštět hříchy jako zástupce Boží za předpokladu, že hříšník opravdové předsevzetí se polepšití činí. Katolická církev jediná plní příkaz Kristův. Ten poslal apoštoly do světa, aby odpouštěli hříchy (Luk. XXIV,47), a toto posvěcení nepřetržitou řadou má každý katolický kněz. To znamená, že stejnou měrou jako na posvěcení knězově záleží na přípravě duše a na jejím opravdovém pokání.

Je nám také jasno, že církve, které neplní nebo nechtějí plnit příkaz Kristův o odpouštění hříchů, nejsou církvemi Kristovými. Tady se nám dostává částečné vysvětlení zdánlivé netolerantnosti katolické církve vůči ostatním církvím. Církev katolická si vzala za úkol poslouchati Krista ve všem, nejen v něčem. A i když často bojující část Církve neplní příkazy Kristovy řádně nebo správně, ve svých úkolech toto plnění má, kdežto ostatní církve po té nebo po oné stránce jednostranně chápou Krista a vědomě neplní všechno nebo nechtějí plnit všechno, co Kristus přikázal.

25) Toto zvolání se během mše svaté bude opakovat mnohokrát. Pochází jako zvonění z dob, kdy se křesťané scházeli tajně v katakombách a neviděli na oltář. Kněz musel občas povzbudit věřící, aby myslili na Boha a od oltáře jim při obrácení k nim předával duchovní sílu, kterou čerpal

z Krista nebo ze služby jemu. Správná odpověď by při každém takovém zvolání kněze mohla být též: „Pane, přijímám tvou milost a sílu.“ apod.

26) Tato příprava před vstupem k oltáři je nám dobrou poučkou, na čem je založen celý vzestup duše k Bohu. Duše jde k Bohu, jelikož on je jejím pravým životem, její jedinou radostí, zdrojem všech radostí, zdrojem veškerého poznání a pramenem veškeré milosti a smilování. Proto lidská duše smí žádat odpuštění všech hříchů, proto smí chtít, aby zcela volna a oproštěna od všech světských pout stanula před svým Pánem.

27) Tak např. první neděli adventní vybízí liturgie v Introitu věřícího, aby se ničeho nebál, opřel se s veškerou svou nadějí o Pána a věřil, že potom zaručeně jeho život vyústí do království nebeského. V Introitu téhož dne se o tomto způsobu cesty a postoje mluví slovy žalmu 24., verš 1-4:

„K tobě pozdvihuji duši svou, Bože můj, v tebe doufám, nedopusť, abych byl zahanben a aby jásali nade mnou nepřátelé moji. Vždyť žádný, kdo v tebe doufá, zahanbení nepozná. Cesty své mi ukaž, Hospodine, a po stezkách svých nauč mne choditi. Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož bylo na počátku, i nyní i vždycky a na věky věkův. Amen.“

28) V jiných náboženstvích se neklade tak veliký důraz na milost Boží, s výjimkou hinduistické bhakti jogy. Toho příčinou je víra v převtělování. Hindové předpokládají, že i nečekaný převrat v životě jedincově ze života zpuštěného k životu mravnému a úzce spojenému na život Boží, není způsoben milostí Boží, nýbrž zásluhami z minulých životů. Tyto zásluhy dozrály a jejich ovoce se objevilo třeba náhlou změnou myšlení. To je druhý extrém víry. Nic se neděje pouhou milostí Boží, protože pak by Bůh zbavoval lidskou duši svobody rozhodování a možnosti nenásilného, zdravého vývoje. Avšak zároveň nic při vzestupu duše se neděje bez milosti Boží, spojené s poctivou, dobrou vůlí a úsilím duše.

29) Důkazem toho byly četné extase světců během mše svaté. Sv. Petr z Alcantary např. často, jakmile začal sloužit mši svatou, upadl do extase, zdvihl se i s tělem od země a třeba více než hodinu setrval v hlubokém ponoření do Boha, aniž věděl, co se dělo s jeho tělem. Když extase končila, snesl se na místo u oltáře a pokračoval ve mši svaté. Jeho hluboké zanícení je vzorem všem věřícím, s jakou pozorností mají být přítomni mši svaté. Proto se dodes modlíme ke sv. Petru z Alcantary o pravé zanícení.

30) Tato poznámka navazuje na poznámku č. 27.

Pro srovnání s Introitem, uvedeným v pozn. č. 27 z první neděle adventní, uveďme z téže neděle Oremus (Modlitbu, Oratio): Modleme se. Vzbud', prosíme, Hospodine, moc svou a přijď, abychom z nebezpečí, jímž nás ohrožují naše hříchy, zasloužili tvou záštitou vytržení a tvým vykoupením spasení býti. Jenž žiješ a kraluješ s Bohem Otcem v jednotě Ducha svatého Bůh, po všechny věky věkův. Amen.

(Až

do svatvečera vánočního se ještě přidává modlitba k Panně Marii a za Církev neb za Papeže.)

Uvedme třebas ještě Introit a Oremus ze třetí neděle po sv. Duchu: Vstup. žalm 24,16 a 18: „Shlédni na mne a smiluj se nade mnou, Pane, neboť jsem opuštěný a ztrápen. Popatř na mé ponížení a na mé trápení a odpusť mi všechny hříchy mé, Bože můj,“ Ž. tamt. 1-2. „K tobě, Pane, pozdvihuji duši svou, Bože můj, v tebe doufám, nedopusť, abych byl zahanben. Sláva Otci.“

Oremus: „Ochránce v tebe doufajících, Bože, bez něhož není nic mocného a svatého, prokaž nám plnost milosrdenství svého, abychom pod tvou správou a tvým vedením tak prošli statky časnými, bychom neztratili věčných. Skrze Pána.“

Tato neděle hledí nadějí a vírou překonati opuštěnost. A tak má každá jiná neděle i svátek svůj program. Komu není zřetelný, najde např. v misálu Schallerově vystižení smyslu té které neděle a svátku.

31) Jako vzor epištoly uvedme čtení z listu sv. Pavla Apoštola k Římanům (XIII,11-14), které se čte první neděli adventní: „Bratři, víte, že jest čas, abychom již ze sna povstali, neboť nyní jest blíže naše spása, než byla, když jsme uvěřili. Noc překročila, den pak se přiblížil. Odložme tedy skutky temnosti a oblecme se v oděnění světla. Jako ve dne počestně choďme: ne v hodování a opilství, ne ve smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblecete se v Pána Ježíše Krista.“

Ještě ukázka Graduale a Alleluja z téhož dne (Ž. 24.): „Žádný, kdo v tebe doufá, zahanbení nepozná, Pane. Seznam mne, Pane, s cestami svými a po cestách svých nauč mne choditi.“

„Alleluja, alleluja (Ž. 84.8): „Ukaž nám, Pane, milosrdenství své a spasení své nám daruj. Alleluja.“

Avšak bylo by mylné se domnívati, že epištola slouží jen ke konkrétnímu vedení křesťanů. Někdy je v ní uloženo i kus zjevené pravdy. Tak např. na den Neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie (8.XII) se čte ze Starého zákona z Knihy moudrosti VIII,22-25 toto:

„Pán měl mne na počátku díla svého, prve než byl co učinil, od pradávna. Od věčnosti ustanovena jsem, od věků, prve než země byla. Před mořem já jsem zrozena již byla, prameny vod ještě nevyprýštily, hory ještě s obrovskou tíží svou nestály, před pahorky já jsem zrozena byla; Bůh ještě nebyl učinil zemi, řeky ani prvopočátky zemského kruhu. Nebesa když zakládal, byla jsem tam; když dával zákon, by obloha hradila vody, když vkládal sílu do mračen ve výšinách, vydatnost pramenům vodním, když odměřoval, moři, když do kruhu hranice vykazoval, zákon když stanovil vodám, by neprošly mezí svých, a když odvažoval základy země: s ním jsem byla všecko pořádajíc, kochala jsem se den každý, hrála jsem si před ním ustavičně, hrála jsem si na okruhu zemském, rozkoš majíc v pokolení lidském. Nyní tedy, děti,

poslyšte mne. Blahoslavení, kteří dbají cest mých! Slyšte poučení, a budete moudří, nechtějte jím opovrhovati! Blaze člověku, který poslouchá mne, který u dveří mých každý den bdí, pozor dává u bran mých. Mne kdo najde, nalezne život, a dojde požehnání od Hospodina.“

32) Tyto výklady jsou obsaženy v knihách zvaných Postily.

33) Podávám úmyslně výklad kříže jiný než dříve, abych dokázal, jak činím i na jiných místech, že můj výklad není jediné možným výkladem, nýbrž jen pochopením, které je mi právě dáno. O jiném významu tohoto kříže čtu v citované liturgice na str.55: „Sv. křížem žehnáme se na čele na znamení, že se nebudeme za víru stydět, na ústech, že ji vždy budeme vyznávati, na prsou, že ji chceme v srdci nositi a podle ní býti živi.“

34) Příklad evangelia z první neděle adventní (Pokračování evangelia podle sv. Lukáše, kap.XXI, verš 25-33): „Za onoho času řekl Pán Ježíš učedníkům svým: „Budou znamení na slunci a na měsíci i na hvězdách, a na zemi bude úzkost mezi národy pro nesnázi nad hukotem moře a příbojů, takže lidé budou trnouti strachem a očekáváním těch věcí, které přijdou na veškeren okršek zemský, neboť moci nebeské budou se pohybovati. A tehdy uvidí Syna člověka, an přichází v oblaci a s velikou mocí a velebností. Když pak se to počne dít, pohleďte vzhůru a pozdvihněte hlav svých, neboť se přibližuje vykoupení vaše.“ I pověděl jim podobenství: „Pátrte na fíkový strom a na všechno stromoví, když již vyhánějí ze sebe pupence, poznáváte, že blízko jest léto. Tak i vy, když uzříte, že se tyto věci dějí, věřte, že blízko jest království Boží. Amen, pravím, že nepomine pokolení toto, až se všechno stane. Nebe a země pominou, ale slova má nepomnou.“

Hluboce symbolická část evangelia, líčící příští příchod Kristův, čte se právě na začátku církevního roku. Z toho je patrné, že ani pořadí evangelíí, jak se čtou o nedělích a svátcích, není voleno náhodně, nýbrž líčí na životních příkladech ze života Pána Ježíše a na jeho podobenstvích vzestup duše k Bohu a prostředky ke zduchovnění. Bylo by proto účelné, kdyby někdo napsal Postilu tak, aby církevní rok tvořil jeden celek a kdyby se všemi výklady evangelíí neslo jako zlatá nit poučení o cestě duše k Bohu, jak je ukázal Pán Ježíš životem a symbolickými příklady.

35) Výklad vyznání víry lze provést na tomto místě jen stručně a z osobního hlediska.

Mnozí katolíci snad ani nechápou, proč má *Věřím v Boha* tolik článků, považují *Věřím* za příliš komplikovanou a bezduchou modlitbu. Zjistil jsem dotazováním u svých přátel, že právě *Věřím* jim dává ze všech katolických modliteb nejméně.

Tento stručný výklad dosti poví, když objasní, proč je *Věřím v Boha* jednou z nejzákladnějších a nejdůležitějších modliteb.

„*Věřím v Boha*“. Kolik mi tato prostá věta může poskytnouti příležitostí, abych přemýšlel o vlastním životě. Kolikrát za den jedním spíše jako člověk věřící v sebe, ve svůj rozum, cit nebo odhad než v Boha. Zdalipak jedním tak, jako bych stále chodil s Bohem? A takovýto postoj víra předpokládá. Věřím-li ve všudypřítomnost Boží, věřím, že Bůh hledí stále na mé myšlenky, city a činy, takže je nutno, abych se ustavičně vmýšlel do tohoto spolužití s Bohem. Nemohu potom jednat jinak, když jsem kontrolován lidmi, jinak když jsem sám, jinak když jedním s podřízenými, a opět jinak s představenými. Mohu při každém svém činu říci: „Otče, v tebe věřím.“? Je-li tomu tak, nemohu pak být hříčkou a výtvozem okolností a příležitostí, nýbrž synem všemohoucího Boha Otce. A proto se modlím dále:

„*Otce všemohoucího*.“ Zde se mi podává pomocná ruka, abych si vytvořil něco, čemu se říká osobní poměr k Bohu. Poměr dítěte, syna nebo dcery k otci je vztahem právě všeobecně nejpřístupnějším a nejvhodnějším. Mám-li tento vztah k Bohu a upřímně na něm trvám za všech okolností životních, nemůže se na mé cestě k němu vyskytnouti vážnější překážka. Nemohou mě zklamat ani vlastní rodiče, a tím méně jiní lidé, když všichni jsou dětmi téhož Otce a když od něho pochází všechna má i jejich moc. Kdo ji zneužívá, zneužívá jeho moci. Nikdo není všemohoucí než On, nikdo ve všem nemůže jednat tak správně, spravedlivě a milosrdně jako On. Kam se potom poděje můj hněv, když mi někdo učiní něco zlého? Co se mi tím stalo jako dítěti Božímu, co se mi stalo jako ješitnému, uraženému, Otcí odcizenému člověku, cítícímu se pánem sama sebe, všech tzv. svých věcí, příbuzných, přátel i vlasti. Věřím-li v Boha Otce všemohoucího, mohu si klást tuto otázku: Komu bylo ublíženo a kdo jest bez viny? Naučím se opatrně souditi nebo raději vůbec nesouditi a hlavně neodsuzovati. Neboť zdali jedním vždycky lépe? Stavím-li se pod ochranu svého Otce, který je všemohoucí, co mě může ohroziti, čeho se mohu báti?

„*Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného*.“

Zde se dokresluje můj poměr k Bohu prostřednictvím všeho stvořeného. Nejde jen o to, abych uznal, že tak velkolepé dílo, jako je vesmír, předpokládá nutně Tvůrce, když i malá, nedokonalá věta musí být někým stvořena, avšak jde především o to, abych si uvědomil, ustavičnou závislost svou a všeho, co mám a co vnímám, na Tvůrci. Od něho jsem tu já i všechno ostatní. Míváme mylně za to, objevíme-li

nějakou zákonitost v nějakém dění, a naučíme-li se jí využívat, že jsme už pány přírody nebo vesmíru. Pouze jsme se chopili něčeho, co tu není od nás, a domníváme se bláhově, že když jsme se dokázali toho zmocnit nebo toho pro sebe využít i zneužít, že už jsme také toho původci.

Všechno má svou existenci propůjčenou od Boha, nic nemůže existovat samo o sobě a ze sebe, všechno existuje jen z vůle Boží. Nahlížíme-li takto na svět a na sebe, nemůžeme se stát pyšnými na své schopnosti, na svou krásu, mladost, majetek, rodinu a kdo ví na co ještě. Začneme na všechno, co máme, nahlížeti jako na půjčenou hřivnu, z níž jednou budeme muset podat vyúčtování. Budeme si však o svém tělu, o své duši i o všem ostatním pamatovati Kristovo podobenství, že nemáme hřivnu zakopat, nýbrž že s ní máme hospodařit.

„I v jediného Pána Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího.“

Přecházíme ve svém vyznání víry na Boha Syna, Ježíše Krista. Jelikož existuje jen jeden Bůh, třebaš trojjediný, nesmíme v Kristu spatřovat nějakého nového, dalšího Boha, který přišel na svět. Vždyť on o sobě řekl, že dříve než Abraham byl, on jest. Ten úkol, jehož svědky byli lidé před 2 000 lety v Palestině nebyl jistě také ani první ani poslední ani jediný. Takový názor byl udržitelný jen potud, pokud se věřilo, že původ světa je nedávný a rovněž původ lidstva že nesahá mnoho tisíc let před Krista. Tento názor je sice už vědecky dávno překonán, ale nebyl kupodivu ještě aplikován na působení Kristovo. Ono nemohlo začínat zde na světě vystoupením Ježíše Krista v Palestině před 2 000 lety. Indové např. věří, že jeden a tentýž Bůh se např. občas zrozuje na zemi, aby obnovil upadající řád a náboženství. Uznávají v Kristovi jediného Syna Božího. A v tom bychom se měli od nich učit. Pak např. jejich Krišna, jehož evangelium máme napsáno v Bhagavadgítě, může klidně stát vedle zrození Ježíše Krista a přece tu nejde o dva Syny Boží. Také Krišna je pro Indy jediný Syn Boží. Nezáleží tolik na jménu a času, záleží na Duchu. My arci potřebujeme nutně všechno pojmenovat a o všem se přesvědčit místně a časově i ze života Kristova, ale kdybychom při takovém bádání zapomněli na učení Kristovo, zanedbali bychom právě to podstatné a jediné užitečné. Když pak např. Krišna a Kristus nestojí proti sobě, v ničem si neodporují, ovšem jen jsou-li osvědčeně pochopeni, pak nám nestojí nic v cestě, abychom už dnes viděli všude jeden ovčinec a jednoho pastýře, jemuž sice jedni říkají Kristus, druzí Krišna a jiní opět jinak, ale který měl vždycky jen jeden úkol: přivést lidské duše zpět k Otci. To je úkol Synův, jediné tím se liší tato tvář Božího Syna od Otce. A neměli bychom být tak domýšliví, abychom si mysleli, že jenom nás Syn poctil svým osobním vtělením. Neměli bychom být ani tak bláhoví, abychom se domnívali, že úkol Božího Syna se může zastavit u vtělení Krista nebo Krišny. Kristus jistě jde dál za hranice naší nepatrné oběžnice a malé sluneční soustavy

k oněm miliónům světů, rozestých celým vesmírem. I tam jistě vede tvory jediný, jednorozený Syn, a nezáleží přece na tom, jak ho nazývají, nýbrž na tom, že vede, že ukazuje cestu do otcovského domu, a že je to právě Kristus a nikdo jiný. Vyznávám-li Krista, nemusím hledat Krišnu, neboť oba jsou jedno a totéž. Narodil-li jsem se mezi křesťany, nestalo se to náhodou, nýbrž z vůle Boží, a ta zní, abych byl křesťanem. Budu si však stejnou měrou vážit poctivého hindu, mohamedána nebo budhistu jako dobrého křesťana. Všichni poctivě hledající věčný život jsou pro mne následovníky Kristovými. Nestalo-li se křesťanství náboženstvím všech lidí, je mi to samozřejmým důkazem, že ostatní duše mimo oblast křesťanství, jsouce dcerami jediného Boha jako duše křesťanů, musí mít od něho stejnou milost jako my, jít svou cestou k němu.

„A z Otce zrozeného před všemi věky. Boha z Boha, Světlo ze Světla, Boha pravého z Boha pravého. Zplozeného, neučiněného, téže podstaty s Otcem, skrze něhož všechno učiněno jest.“

Byl-li zrozen Syn z Otce před všemi věky, nebyl zrozen v času. Jen protože stojí jako Otec mimo čas. Potom při zplození nebo zrození takového druhu jde o něco zcela jiného než o začátek nové bytosti, jde o naznačení úkolu, který na sebe vzal Bůh Otec, a tímto úkolem bylo tvoření. Bůh, který se neprojevoval, netvořil. Bůh, který se projevuje, ustavičně tvoří, a k tomu má jinou stránku své podstaty, jež je už *a priori* obsažena ve stvořeném, dokud je ono i touto podstatou Boží u Boha, čili dokud nějak existuje zárodečně jen v jeho mysli, máme-li mluvit po lidsku.

Tato podstata Boží je Slovo, Kristus, skrze něhož bylo všechno učiněno. Potom zrození Syna Božího z Otce bere na sebe novou srozumitelnější tvářnost. Toto zrození je věčná obsažnost Syna Božího ve stvořeném a věčné jeho působení a bytí v něm. Proto mohl Kristus o sobě říci „Já jsem“. Zatím co my jsme omezeni časem a prostorem, on prostě jest. A co jest důležitého, on jest pro nás. Jeho existence se můžeme dopátrati, jeho existenci můžeme na sobě a v sobě zažívat. A k takovému zažívání Krista nás právě přivádí mše svatá. Tedy ještě jednou z opačné strany: zatím co Bůh Otec je ona součást podstaty jednoho a téhož Boha, která pro nás existuje skrytě (a to vidíme ze Starého zákona, kdy se zahalovali při četbě písma svatého), Syn Boží je ona stránka podstaty Boží, která pro nás odevždy existuje zjevně. Nezačla pro lidstvo existovati zrozením Ježíšovým v Betlémě, protože odvoláváme-li se třeba jen na tradici starozákonní, už židovští proroci mluvili s Kristem (David, Izaiáš atd.), a podali o tom psaná svědectví. Syn Boží má onen úkol ve stvoření, aby neustále ukazoval cestu k Bohu, pravdu a věčný život. Proto o sobě právem prohlásil: „Já jsem cesta, pravda a život.“ Tento úkol svůj plnil např. v době svého zrození v těle Ježíšově, jindy mimo lidské tělo.

Jenž pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil s nebe.“

Nemůžeme pochybovat, že zrození Kristovo se dělo jen pro nás, protože Bůh ve své dokonalosti nemusí se vtělovat. Jen my potřebujeme tělo, abychom se mohli zdokonaliti. Tento spásitelský úkol Kristův však bývá špatně chápán. Někteří lidé se domnívají, že stačí uvěřiti ve spásitelnou moc Kristova zrození na zemi a hlavně jeho ukřižování, aby už lidská duše uvěřivšího byla spasena. Kdyby tomu tak bylo, nebyl by Kristus mluvil o úkolech, které má věřící vykonat. Těmito úkoly ukázal cestu k Bohu a žehná i vede osobně každého, kdo po ní jde. Avšak neprojdeme-li touto cestou, nesplníme-li, co na nás Kristus žádá, nemůžeme býti spaseni. Řekneme-li si, že věříme ve spasení Kristem, jsme na tom asi tak, jako když si sedneme vedle pramene vody a říkáme si, že tento pramen je tu proto, abychom nezemřeli žízní, avšak nenapijeme-li se, opravdu žízní zemřeme. Právě-li se, že sestoupil s nebe, je tím řečeno, že dobrovolně vystoupil ze stavu, v němž se dosud nenachází naše mysl a duše, a proto je pro ni nepochopitelný, jako něco, co nikdy nezažila. Kdyby byl Kristus trvale zůstal ve stavu nebe, nemohli bychom nikdy my, kteří jsme ve stavu očišťování, pochopiti stav Boží a dostat se do něho. Kristus si pro nás zkrátka přišel, aby nás k sobě odvedl.

„I vtělil se Duchem svatým z Marie Panny a člověkem se stal.“

Zase i rozlišení třetí osoby Boží v jednom jediném Bohu je výtečná pomůcka pro nejvyšší možnou míru pochopení Boha. Duch svatý je ona stránka Boží, která v lidské duši uskutečňuje Božské. Víme dobře, že ani po proměnění Kristově na hoře Tábor, ani po jeho ukřižování nebyl život Boží v apoštolech skutečností, která by byla silnější než některé dojmy ze zevního světa. Jen tak můžeme pochopit, proč apoštolové občas Ježíši nedůvěřovali, proč se při jeho smrti rozprchli, proč sv. Tomáš ani po jeho zmrtvýchvstání nebyl věřícím. Teprve seslání Ducha svatého způsobilo, že už v nich byl živ jen Kristus. Znovu opakujme: Bůh Otec, Stvořitel, uchovatel a ničitel stvořeného (neboť země a nebe pominou), Bůh Syn, prostředník mezi stvořeným a Stvořitelem, ustavičný vůdce duší k Bohu. Bůh Duch svatý, Uskutečňovatel Božích darů a Božího života ve tvorech. Boha sice nic smrtelného nepochopí, neboť k jeho pochopení je třeba nesmrtelné a od všech pout osvobozené duše, avšak rozložíme-li si projevy Boží na tři druhy, víme jasně v každé životní situaci, jaký postoj vůči Bohu máme zachovat a ze které strany se k němu přiblížit. Také v Panně Marii se uskutečnilo zrození Boha prostřednictvím Ducha svatého, jako všechno Božské se rodí jeho prostřednictvím.

Jako slyšíme ve *Věřím* a čteme na začátku evangelia Janova, že nic nebylo učiněno (stvořeno), bez prostřednictví Syna, právě tak nic

Božského se nemůže ocitnouti v lidském (vědomí nebo těle) bez prostřednictví Ducha svatého. Bez něho by byla hmota mrtva, a proto se k němu dále modlíme jako k oživovateli. Protože pak nikdo nepřichází na svět bez světla Božího (jak se praví v první kapitole sv. Jana), a jsme tedy všichni ve svém nitru nositeli nesmrtelnosti, nemůže ani prostý člověk přijít na svět, aniž by do něho nevstoupila nesmrtelná část od Boha, **duše**. Zatím co však do člověka se vrozuje jen nesmrtelná částice od Boha, která potom někdy celý život zůstává skryta pod popelem našeho světského myšlení a jednání, v Ježíšově těle Duch svatý uskutečnil vědomé Božství, Krista, který o sobě mohl říci: „Já a Otec jedno jsme.“ Je potom pochopitelné, že nebylo zapotřebí lidského zásahu muže. V Ježíši neměla převažovat stránka lidská, nýbrž stránka Božská. Opačně než je tomu u nás. Panna Maria je také předobrazem čisté duše, u níž jedině může vzrůstat Kristus. Ona svou existencí a jednáním zdůvodňuje svatou zповěď a svaté přijímání.

„Ukřižován byl také pro nás, trpěl pod Pontským Pilátem a pohřben byl.“

Proč se z celého života Kristova zdůrazňuje nejvíc jeho utrpení? Kristus je vzorem bezvýhradné oběti a také od nás si žádá bezvýhradnou oběť. Praví: „Zapři sama sebe, vezmi kříž svůj a následuj mne.“ On žil na zemi jen pro nás, nechce od nás nic více a nic méně, než abychom ho v tomto příkladu následovali, abychom žili jen pro něho. Praví nám svým příkladem, že za nás zemřel, abychom i my dokázali zemřít za něho. V tom je jediné uniknutí smrti, v tom je věčný život. V Kristově smrti je tedy klíč k naší cestě k Bohu. Bez ní bychom ani nevěděli, co máme dělat, chceme-li jít za svým Otcem. Mše svatá nám ustavičně opakuje toto tajemství Kristovy smrti a znovu a znovu nás k ní přivádí, abychom z ní načerpali sílu pro zapření sama sebe. Kdo neporozumí smyslu ukřižování Ježíše Krista, neporozumí ani mši svaté. A kdo není ochoten se zaříditi podle návodu Kristova, nemůže s ním vstáti z mrtvých.

„Třetího dne vstal z mrtvých podle Písem. A vstoupil na nebesa a sedí po pravici Otce.“

Smrt, která končí obětováním sama sebe, není smrtí, nýbrž přechodem do věčného života. Na tom není nic zvláštního a zázračného. Tak tomu muselo být u Ježíše Krista a tak tomu musí být i u nás. Kristus chtěl dokázat, že oběť není cílem, nýbrž prostředkem k věčnému životu. Nyní však Kristus neexistuje v těle, nýbrž v nebi, tj. ve stavu dokonalého, blaženého vědomí. V tomto článku víry se však skrývá důležitá okolnost: *„po pravici Otce.“* Pravice je lidským symbolem činnosti. Pravicí všechno děláme. Ani Syn Boží nezůstává nečinným a mrtvým. Neustále pomáhá, neustále jedná ve shodě s vůlí Boží, neustále táhne duše k sobě, zkrátka sedí po pravici Otcově, jak se tu krásně obrazně říká.

„A opět přijde se slávou soudit živé i mrtvé, jehož království nebude konce.“

Tento soud si my katolíci a s námi mnozí jiní představují trochu naivně. Myslíme přitom na konec světa, jak nám konečně napovídají evangelia (viz pozn. 34). Nezapomeňme však, že Kristus nikdy nedbal toho, zda všichni porozumí nejhlubšímu smyslu použitého obrazu. A my jsme tentokrát opravdu neporozuměli. Stalo se nám jako Židům, kteří se pohoršovali nad tím, že Ježíš chce za tři dni postavit chrám, který budovali 46 let. Ježíš jim jejich omyl nevyvracel, protože nebyli připraveni pochopit, ale sv. Jan poznal, že Ježíš měl na mysli své zmrtvýchvstání za tři dni. Že náš dosavadní výklad posledního soudu je špatný, je už vidno z jiného výroku v evangeliu sv. Jana, kde se praví, že už mezi námi žijí vzkříšení lidé, kteří tedy už poslední soud prodělali.

My se totiž nedovedeme oprostít od lidského myšlení v času a prostoru. A duchovní věci a věci Božské jsou mimo čas. S tím se smířme. Kdyby nebyly mimo čas a prostor, nepotřebovali bychom víry a všichni bychom mohli Boha zřítí a s ním se stýkati v času a prostoru. Že tomu tak není, o tom víme. Stačí vyjít z času a prostoru a pochopíme správně, co je poslední soud a s jakou slávou k němu přichází Kristus.

A opět platí, že sláva Boží se nemůže projevit zde v čase a v prostoru čili na světě, protože sem nepatří, ta patří na nebesa. A tu vezme, že kdokoliv z nás zapře sama sebe, zapomene úplně na sebe, ten pozná poslední soud. Proč? Jen naše já nás drží ve sledu časoprostorovém. Zbavíme-li se jej (a toho dokážeme ne sebevraždou, ani omámením, ani bezvědomím ani transem), jak chce na nás Kristus, nalezneme sebe na věky a pro naši duši sláva Kristova nebude mít konce. Vždyť se ocitneme s Bohem mimo čas, v němž má všechno začátek a konec. Nevyhýbejme se však ve svém výkladu slovům *„přijde soudit živé i mrtvé.“* Tady přece tvrdíme, že poslední soud prožívá ta duše, která vstupuje už za života do mystického spojení s Bohem. A co potom znamená ta zmínka „i mrtvé“? Jde přece jen o soud na konci věku? Vždycky jde o soud na konci věku, protože kdokoliv zažije poslední soud, nevrací se již do pozemských nebo očistcových útrap, což je pro mne jedno a totéž. Pro něho je království Boží vědomě bez konce a dokonce bez začátku. Stačí říci, že jen málokterí zažijí právě v tomto životě spojení s Bohem tak dokonalé, aby se ocitli na druhém břehu věčnosti. Avšak někdy po smrti, po delším nebo kratším očišťování, musí všechny bytosti dospět k poslednímu soudu. Jakýs soud začíná každé duši také v okamžiku smrti, ale ten je také málokdy poslední.

„A (věřím) v Ducha svatého, Pána a oživovatele, jenž z Otce i Syna vychází. Jenž s Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován, jenž mluvil skrze proroky.“

Víra v Ducha svatého se vlastně kryje s vírou, že v nás je uskutečnitelný život Boží. Nemáme-li tuto víru, že taková milost vychází z Otce i ze Syna, je naše náboženství jen teoretickým filosofováním.

„A (věřím) v jednu svatou, katolickou a apoštolskou Církev.“

Ani tento článek nemůže dělat nejmenších potíží, poněvadž svatí nemohou tvořit nic jiného, než jedinou svatou jednotu, a nikdo v Církvi není svatý než právě ti, kdo zvítězili nad smrtí a nad sebou a našli Krista na věky. Pro ně se Církev stává svatou, protože společenství všech duší je nedělitelné. Je katolická čili všeobecná z téhož důvodu a nezáleží na tom, kolik je v ní matrikově přihlášeno lidí. I kdyby v ní nebyl ani jeden člověk, byla by všeobecná, protože nelze milost Kristovu upřít žádné bytosti. Apoštolská je rovněž, poněvadž pochází od apoštolů, v nepřerušném sledu má apoštolské poslání.

„Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů. A očekávám vzkříšení z mrtvých. A život příštího věku. Amen.“

Křest při narození můžeme však považovat za slib a posvěcení, které nás má přivéstí téhož jediného křtu duchovním vývojem. Katolíci mají krásný zvyk občas obnovovati křestní slib. Dá se aspoň u jednotlivců doufat, že slib miní také realizovat. Nepovažuji tedy křest za dokonalý, dokud křestní slib není splněn. Vzkříšení z mrtvých bychom měli chápat v duchu Kristovy nauky. On mluví o mrtvých, kteří mají pochovávat mrtvé. Živými potom rozumí znovuzrozené. Nuže vzkříšení mrtvých nemůže být jiné, než jak si je představuje Kristus. Jsme nyní živi pro tento svět,

tj. jen jej vnímáme a jen jemu především sloužíme. Proto jsme mrtví pro život věčný, tj. vůbec si jej neuvědomujeme, nejsme vědomě nesmrtelní. Vzkříšení z mrtvých je potom ono vzkříšení, o němž byla zmínka shora a platí o něm všechno, co bylo řečeno o životě mimo čas a prostor a o posledním soudu. Katolická církev však tvrdí, že Kristus i apoštolové měli na mysli vzkříšení těla. Dalo by se však dokázat (viz můj *Výklad evangelia sv. Jana*), že nejde o tělo fyzické, nýbrž o tzv. tělo oslavené, a toto tělo není ničím jiným, než na věky zachovanou individualitou, věčným individuálním svědkem. Kdybychom měli zůstat po zmrtvýchvstání omezeni na tělo, stalo by se toto opět zdrojem nedokonalosti, protože všechno stvořené je omezené a tudíž nedokonalé (viz pád z ráje). Tak např. světci, dospěvší ke vzkříšení a žijící vědomě v Bohu, jsou už teď takovými na věky zachovanými individualitami, a jen proto nám i po hmotné smrti mohou ukazovati cestu, pomáhati nám a inspirovati nás. Považovati za nutné vzkříšení v těle znamená povážlivě a proti duchu Kristova učení přeceňovati funkci a důležitost těla a hmoty. Přece „tělo nic neprospívá, Duch jest, který oživuje,“ čteme právě v Novém zákoně. Nesmí nás mýlit, že Kristus za námi přišel do našeho

lidského těla. Je přece jisto, že přišel pro naše duše a nikoliv pro naše těla, a že by byl šel všude, kde by se lidská duše ocitla ve vězení. Nyní je uvězněna v těle, proto Kristus přišel za ní i tam. A kdybychom přestali věřit, že Kristus je ustavičně připraven přivésti k sobě kteroukoliv duši, marně bychom žili náboženským životem.

Nesmí nás také mýlit, že vstal z mrtvých zdánlivě ve stejném těle, jaké máme my a v jakém žil před svou smrtí. Jak jinak nám měl ukázat, že se po vzkříšení nerozplyneme v nic, nýbrž že zůstaneme jak individuální bytostí, tak i duší spojenou s Bohem?

36) Tak např. první neděli adventní se čte v Offertoriu: „Zdrávas Maria, milostiplná, Pán s tebou, požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého.“

Je to slavná modlitba a vyjadřuje touhu duše projevit Panně Marii vděčnost za její oběť a příklad.

Pověstná modlitba je, která se čte jako Offertorium 23. neděli po sv. Duchu: „Z hlubin volám k tobě, Pane, Pane, vyslyš modlitbu mou. Z hlubin volám k tobě, Pane.“ (Žalm 129, 1-2)

37) Celá závorka podle Emanuela Žáka, op. cit. str. 56.

38) Tento žalm Lavabo a jeho dovětek zní takto: Žalm 25, 6-12: „Umyji mezi nevinnými ruce své a choditi budu kolem oltáře tvého, Pane. Abych slyšel hlas chvály a vyprávěl o všech dívech tvých. Pane, miluji krásu domu tvého a místo, kde přebývá sláva tvá. Nezhub, Pane, s bezbožnými duši mou, s lidmi vražedných vin život můj. Na jejichž rukou lpí neřesti, pravice jejichž plna jest úplatných darů. Já však v nevinosti své jsem kráčel, spas mne a smiluj se nade mnou. **Noha má stála na cestě přímé.** (Kéž bychom to o sobě mohli vždycky říci). Ve shromážděních chci tě oslavovati, Pane. Sláva Otci i Synu.“

39) Tak např. první neděli adventní čtou se tato Sekreta: „Nechť nás tyto posvátné dary, Pane, mocnou silou zbaví poskvrn a přivedou čistší ke svému původci, skrze Pána našeho.“

(Druhá ke cti Panny Marie a třetí za ochranu proti pronásledovatelům Církve nebo za Papeže.)

40) O blahoslaveném *Jindřichu Seuso (Suso)* je známo, že když došel jako mši svatou sloužící kněz až k tomuto místu, kdy má rozpřáhnout ruce, vzletlo jeho srdce k Bohu, jak opravdově bral tato slova. Často i půl hodiny zůstal s rozpřaženými rukama a pohroužen v extasi.

41) Obyčejná preface zní: „Věru hodno a spravedlivo jest, slušno a spasitelno, abychom ti vždycky a všude díky vzdávali, Hospodine svatý, Otče Všemohoucí, věčný Bože, skrze Krista, Pána našeho, skrze něhož velebnost tvou chválí Andělé, koří se Panstva, chvějí se Mocnosti, nebesa a nebeské Síly, i svatí Serafové společným plesáním oslavují, s nimiž rač, prosíme, připustiti i hlasy naše, kteřížto u pokorném vyznávání pravíme: (následuje Sanctus).

42) Až sem poznámka v závorce podle Schallera, op. cit. str. 16.

43) Až sem podle Schallera, op. cit. str.18.

44) Je určeno, aby věřící při těchto slovech kněžových a při prvním trojnásobném zvonění říkali, klečíce: „Pozdraveno budiž pravé tělo Ježíše Krista, které za mne na kříži obětováno bylo. V nejhlubší pokoře klaním se tobě: Ježíši, v tobě žiji, Ježíši, v tobě umírám, Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý. Amen.“

Někde se při pozdvihování zvoní i na věži chrámové, aby věřící, kteří nejsou v chrámu přítomni, si připomněli, že se koná v chrámě nejsvětější úkon a v duchu se klaněli Tělu a Krvi Páně.

45) Věřící mají říkati, klečíce (při druhém trojnásobném zvonění): „Pozdravena budiž předrahá Krvi Ježíše Krista, která za nás vylita byla. V nejhlubší pokoře klaníme se Tobě: Ježíši, smiluj se nade mnou, Ježíši, slituj se nade mnou, Ježíši, Odpuť mi hříchy mé. Amen.“ (Teprve po opětovném zvonění se vstane.)

46) Další důkaz, že modlitby mše svaté míří přímo k dosažení onoho stavu dokonalosti v němž jsou svatí. Tento stav nazýváme nebe.

47) Kdyby Bůh vyslyšel modlitby, jejichž obsah odporuje duchovnímu cíli a současným možnostem člověka, znemožnil by duši vzestup.

48) Toto ustavičné dovolávání se Ježíše Krista bude vysvětleno dále při Agnus Dei (Beránku Boží).

49) Podle E. Žáka: *Katolická liturgika*, op. cit. str. 59.

50) Vedle všeobecně známého Kristova případu v jeho smrti na kříži, je v poslední době znám příklad sv. Bernadetty Soubirousové, která dobrovolně trpěla za lidstvo.

51) Obecně se říká, že Kristus nás spasil svou smrtí na kříži. Kdyby se tomu mělo takhle rozumět, nemuseli bychom už ani prstem hnouti pro svou spásu. Spasitelský úkol Kristův spočívá hlavně ve dvou částech: jednak ukázal cestu k Bohu a stal se ustavičným vůdcem na ní, jednak uděluje sílu tuto cestu dokonati.

52) Co všechno se stalo smrtí Kristovou by byl příliš dlouhý výklad, ale je jisto, že se dostalo světu, tj. lidské duši a s ní odvozeně a spojitě všemu tvorstvu nové možnosti snáze dospěti k životu věčnému. Co bylo pro duchovní život mrtvé, nabylo obětí Kristovou nové klíčící síly pro věčný život. Smrt Kristova byla jakousi rosou, která svažila celou vyprahlou zemi, v níž byl život skryt a nemohl se projevit.

53) Jak bude ještě dále jednou vysvětleno, člověk si nemůže zasloužit tak velké milosti Boží. Na druhé straně však nesmí svévolně přistupovat k sv. přijímání bez veškeré možné nejlepší přípravy, jakou mu skýtá sv. zpověď s předcházejícím vzbuzením opravdové lítosti a s předsevzetím se polepšiti. Bůh nechce za člověka udělati celou duchovní práci, protože - jak už bylo několikrát řečeno - nechce člověka zbavit svobodné vůle. Proto od něho bezpodmínečně žádá poctivost a upřímnost. Nedostatek těchto vlastností způsobuje opak duchovního osvobození a uzavírá brány nebes.

54) Sám jsem se také dokázal devět let klamat, že mi na světě na ničem tolik nezáleží jako na nalezení Pána Boha. Teprve z milosti Boží těžká životní situace při soustavném a beznadějném ohrožení života mě upozornila, že více lpím na životě vezdejším než na životě věčném.

55) Communio (k přijímání) první neděli adventní např. je Žalm 84,13: „Hospodin dá požehnání a země naše vydá plod svůj.“ (Rozumějte zemi sama sebe, své tělo. Plod náš je věčný.)

56) Tak např. druhou neděli adventní se čte Postcommunio (po sv. přijímání): „Nasyceni potravou duchovní krmě, pokorně tě, Pane, prosíme, abys nás účastenstvím na tomto tajemství učil pohrdati věcmi pozemskými a milovati pak nebeské. Skrze Pána.“

Nebo třetí neděli po Zjevení Páně: „My, kterým tak velikých dopřáváš užívatí tajemství, prosíme, abys pro účinky jejich nás vpravdě uschopniti ráčil. Skrze Pána.“

57) Výklad tohoto počátku evangelia sv. Jana jsem částečně probral ve *Věřím*, pozn. 35, dokonaleji pak ve *Výkladu evangelia sv. Jana*. Nechci jej ani zkracovat, ani opakovat, proto jej zde nerozvádím.

58) Takovými písněmi jsou zvláštní písně postní, vánoční a jiné.

IJTM

Právě při opisování tohoto díla do stroje se mi dostala do ruky skvělá kniha, přeložená z němčiny a psaná ve slovenštině. Je to *Dr. Pius Parsch: Výklad svätej mše v duchu liturgickej obnovy*, str. 208. Je to výklad, podaný na historickém podkladě a vývoje jednotlivých částí mše svaté. Lituji, že jsem už nemohl použití některých vývodů tam obsažených, ale na druhé straně jsem šťasten, že výklad můj se nijak podstatně neliší od vědecky založeného a historicky podloženého výkladu, takže mohu říci, že jsem nejvíce získal sám, když jsem se odvážil téměř bez knižní přípravy použít udělené milosti od Boha a smyslu pro spekulaci a dokončit toto dílko samostatně. **Bohu díky!**

